

Volitve, v katere gremo, so krona našega prizadevanja in biti morajo dostojne dosežanjih žrtev in naporov, pa tudi dosedanjih uspehov.

EDVARD KARDELJ.

Govor podpredsednika Zvezne vlade tov. Edvarda Kardelja na volivnem zborovanju II. volivnega okraja v Ljubljani

Tovariši in tovarišice!

Toplo se vam zahvaljujem za zupanje, ki ste mi ga izkazali s tem, da ste me kandidirali za volitve v Ustavodajno skupščino. Volitve, ki so pred nami, niso ene izmed mnogih, ki jih je Jugoslavija v preteklosti imela. Tudi za te volitve na koncu koncev ni poglobitno, da so svobodne, da so tajne. Tudi poprej so bile tajne volitve in vendar niso ljudstvu dale svobode, niso izboljšale njegovega življenja. Kar je poglobitno, kar je bistveno pri sedanjih volitvah, je v tem, da so te volitve svobodne tajne volitve za resnično ljudsko oblast, za organe oblasti, ki jih je ljudstvo v teku vojne zgradilo od spodaj navzgor in ki jih danes izpolnjuje in dalje gradi. To ni več oblast, kakršna je bila v preteklosti, ki so jo čuvali žandarji, okrajni glavarji in njihov uradniški aparat. To je oblast, to so organi oblasti, ki jih nosi ljudstvo samo, ki jih vodi od spodaj navzgor in nad katerimi ima kontrolo od spodaj do vrha. Ta ljudska oblast je resnični instrument v rokah delovnega ljudstva. Prvič v zgodovini Slovenije in jugoslovanskih ljudstev je oblast instrument v rokah osnovnih ljudskih množic. V preteklosti je bila ta oblast v rokah manjšine, v rokah manjšine izkoriščevalcev ljudstva. Seveda so tudi tedaj mnogo govorili o demokraciji. Toda kaj je bila takrat vsebina te demokracije, recimo v Jugoslaviji pred 6. januarjem? Dejanska oblast je bila v rokah peščice v vrhovih in ta peščica v vrhovih je vladala s pomočjo svojega aparata, s pomočjo žandarjev, s pomočjo okrajnih glavarjev. Občine niso imele nobene oblasti. Njihova naloga v glavnem je bila ta, da so vsrile to, kar so jim velevali od zgoraj. Med občini in parlamentom ni bilo nobene druge samoupravne oblasti v Jugoslaviji, ki bi dejansko zaslužila ime samoupravna oblast. Vsakih nekaj let so poklicali slovenske ljudske množice na volitve. Ves ta čas so se trudili, da bi te ljudske množice razdvojili z medsebojnimi strankarskimi prepri. Trudili so se, da bi jih obdržali v čim večji temi. Prirodno je, da so bile volitve vsakih nekaj let za ljudstvo, ki je bilo dezorientirano, ki ni imelo pravega pogleda v vrh države, da so bile za ljudstvo volitve gola formalnost, ki je utrjevala oblast manjšine izkoriščevalcev ljudstva nad ogromno večino delovnih ljudskih množic. Razume se, da take volitve niso mogle ustvariti v Jugoslaviji demokracije, niti niso mogle izboljšati socialnega položaja naših delovnih množic. Ko pa je naposled, kljub vsemu, naraščalo demokratično spoznanje ljudskih množic, ko je slovensko ljudstvo kljub vsemu pritisku slednjic dalo duška svojim demokratičnim zahtevam, tedaj je reakcija in protiljudskim silam v vrhovih stare Jugoslavije postal nevaren celo ta ostarenek demokracije, celo ta njen zunanji videz. Zaradi tega ga je Aleksander 6. januarja 1929. leta odpravil, upostavljal odkrito diktaturo in odprl pot reakciji in protiljudskim silam. Danes seveda kriče sovražniki ljudstva v Jugoslaviji in v Sloveniji, farizejsko kriče tudi tole: »Vi uvajate diktaturo v Jugoslaviji, vi uvajate enostrankarski sistem, vi ne uvajate demokracije, kakor je bilo rečeno v proglasu zaveznikov v teku te vojne.« Mi pa odgovorjamo tem gospodom: »Saj in v Jugoslaviji vendar ljudstvo vsaj oblast v svojih rokah. Ljudstvo ima v rokah tudi orožje, ljudstvo ima v rokah vse organe oblasti, ljudstvo nadzira od spodaj do vrha te organe oblasti, kajti vsi organi naše oblasti so predstavniki, voljeni na svobodnih volitvah. Ali je mar to diktatura, ako drži devet desetlin svobodnega demokratičnega ljudstva organe oblasti v rokah? Da, odgovorjajo naši nasprotniki doma in v inozemstvu, toda kje so stranke, kje so tiste stare tradicionalne stranke, kje je naš tradicionalni prepri med liberalci in klerikalci v Sloveniji? Ali je mogoča demokracija brez liberalcev in klerikalcev v Sloveniji? Mi odgovorjamo na take ugovore: V osvobodilni fronti Slovenije, v ljudski fronti Jugoslavije so dejansko vse tiste stranke in skupine, ki so resnično demokratične, ki so resnično ostale povezane z ljudstvom, in ki so stale ljudstvu ob strani, ko so bili naši narodi v najtežjem položaju, ko so se bili najtežji boji njegove zgodovine. Zato je zunaj teh strank ostala le peščica ljudi, ki pa nima dejanskega nič skupnega z narodi Jugoslavije, niti s slovenskim narodom. Ni nasa krivda, če je v Sloveniji zajela OF skoraj popolnoma vse in če je v ostalih pokrajinah Jugoslavije tega, kar je zunaj Ljudske fronte, zelo zelo malo. V tej vojni so naše in jugoslovanske množice prišle do velikega spoznanja. Spoznale so, da je bil glavni vzrok vsega zla v stari Jugoslaviji

v tem, da je bila oblast v rokah peščice izkoriščevalcev delovnega ljudstva, izkoriščevalcev, ki niso nikdar vedeli in ki tudi danes nič ne vedo ne o patriotizmu, ne o ljubezni do svojega naroda, ne o demokraciji in ne o morali. Stare reakcionarne stranke, ki so v tej vojni propadle, so propadle zaradi tega, ker je ljudstvo na lastni koži spoznalo, kam so ga privedle, ker je ljudstvo spoznalo, da so te stranke bile transmisija izkoriščevalske manjšine za ljudske množice, držane v zaostalosti in nevednosti. V tej vojni so vrhovi teh strank pokazali svoj pravi obraz. Povezali so se z okupatorji in postali ne samo sovražniki socialnih interesov delovnih množic, ampak so tudi narodni sovražnik slovenskega naroda in vseh narodov Jugoslavije. Po drugi strani pa je naše ljudstvo v prvih narodno osvobodilnih odborih, ki so se pojavili na osvobodjenem ozemlju v teku vojne že leta 1941, 1942, 1943 spoznalo pravi resnični demokracije; spoznalo je, kakšna je moč zedinjenega ljudstva, če razpolaga to ljudstvo s takimi organi oblasti kakor so ravno narodno osvobodilni odbori. Ali je tedaj čudno, ako noče več stare oblasti, ako hoče naše ljudstvo tako oblast, kakršno je samo ustvarilo v teku vojne in o kateri je prepričano, da najbolj ustreza njegovim koristim in njegovi bodočnosti. Toda tam na drugem bregu kriče: Pa to je diktatura mase, to je diktatura ulice, to ni več tisto, kot je rekel nedavno tov. Džilas, to ni demokracija v rokavicah, kakršno si želimo! Pravijo dalje: Pogledajte, kako dela ta oblast in kako grobo ravna; kako vladajo tako rekoč nepismeni ljudje v Jugoslaviji, kako so ti ljudje, ki vladajo v narodnih odborih, neolikani, grobi, kosmati itd. Pojdite, pravi ta gospoda, pojdite se učite prave demokracije na zahod! Tem ljudem bi morali reči predvsem, da so ravno oni, ki se danes navdušujejo za ideale zahodne demokracije, da so ravno ti ljudje, ko so bili na oblasti, ukiniteli prav tiste stvari, ki so tudi v zahodni demokraciji pozitivne; da so ukiniteli celo tiste pravice, ki jih ta zahodna demokracija daje ljudstvu. Ne vem na primer, s kakšno pravico se danes potegujejo za ideale zahodne demokracije te vrste demokrati in pristaja demokratični idealov, kakršen je n. pr. Kreck, kakršen so razni oficirski majorji, razni šestojanuarski ministri in bani, kakršen je Pera Zivković, Jovo Banjanin ali na primer Maček in Kranjevič, ki so na Hrvaškem prvi uvedli koncentracijska taborišča po vzoru Nemcev in ki so izrgali ljudstvo še zadnje ostanke pravic iz rok. Prav tako ne vem, s kakšno pravico glasujejo danes in govore o demokratičnih idealih

taki ljudje, kakršni so Grol in njegovi demokrati, ki so 1920. leta glasovali za to, da se vržejo iz parlamenta komunistični poslanci, in ki so potem podpirali celo vrsto diktatorskih reakcionarnih režimov. Ne vem, s kakšno pravico govore o demokraciji razni radikali in druge stranke, iz katerih so izšle vse diktature v bivši Jugoslaviji. Ti ljudje se danes delajo, kakor da nič ne vedo o preteklosti. Toda milijoni in milijoni prebivalcev Jugoslavije so si dobro zapomnili njihovo zgodovino in dobro vedo, kam je ta zgodovina privedla narode in delovno ljudstvo Jugoslavije.

Toda to je samo ena stran vprašanja. Kar se tiče druge strani, bi rad ponovil samo to, kar je te dni zapisal londonski list »Times«, ko je govoril, da v Jugoslaviji, v bivši Jugoslaviji, poskusi, da bi se v tej državi uvedla zahodna demokracija, niso rodili uspeha, in da zaradi tega ni nič čudnega, če

narodi Jugoslavije ne želijo obnavljanja takih poskusov. Nam v Jugoslaviji so dvajsetletni poskusi uvajanja zahodne demokracije predobro znani in prav nič si ne želimo, vrniti se zopet tja. Čeprav vam je znana zgodovina teh poskusov, mislim, da ne bo odveč, če vas spomnim na nekaj dejstev. Leta 1919 je Jugoslavija dobila demokracijo zahodnega tipa. Ze leto dni kasneje, 1920. leta, po pravih relativno svobodnih volitvah v konstituanto, ko je ljudstvo kolikor toliko svobodno izrazilo svojo voljo, že po teh prvih volitvah so se tisti, ki so dejansko imeli oblast v rokah, ustrašili te zahodne demokracije, katero so začeli upostavljati v Jugoslaviji. Ze leta 1920 je prišla na dnevi red Obznana: razpust delavskih sindikatov, razpust komunistične stranke, razpust raznih drugih demokratičnih organizacij, udar po hrvaškem kmečkem gibanju, udarec po raznih drugih demokratičnih strankah itd. itd. Vsa leta od 1920 do 6. januarja so vsi režimi v Jugoslaviji težili samo za tem, da korak za korakom ukinejo sleherno demokratično pravico ljudskih množic. V okviru te demokracije pred 6. januarjem so se po Glavnjaci ubijali najboljši borci za demokracijo in svobodo ljudstva. Ne bom govoril, koliko je bilo v teh časih mučenja in vseh mogočih zločinov za hrbot tako imenovane demokratične vlade in z blagoslovom nastaje, ki je vladala v Jugoslaviji. Po tem so leta 1928 padli znani strelji v parlamentu, znamenje konca teh poskusov, ki so jih delali v Jugoslaviji. 6. januarja leta 1929 je Aleksander napravil končni prelom v tem pogledu; od sestojanuarske vlade Petra Zivkovića dalje pa do Stojadinovića in preko Stojadinovića do sporazuma Cvetković-Maček in od tega sporazuma do podpisane trojnega pakta in od trojnega pakta do aprilske katastrofe je bila pa vse skupaj ena sama veriga izdajstev, ena sama veriga dejanj proti ljudstvu, proti demokraciji, eno samo nasilje nad ljudstvom. V teku vojne se je ta akcija nadaljevala in razni jugoslovanski demokrati zahodnega tipa so ustanovili belo gardo, ustaše, organizirali so četniške organizacije, pobijali naše ljudstvo, povežali se na življenje in smrt z Italijani in Nemci, v inozemstvu pa z raznimi profašističnimi klikami in poskušali delovati proti koristim Jugoslavije in naših ljudstev. Zato in iz teh razlogov mi ne želimo, da se nam vsili demokracija kakršnega koli tipa in vzora. Mišljenja smo, da je za nas najboljša naša demokracija, demokracija, ki smo jo zgradili v krvi, in trpljenju in v znoju v teku narodno osvobodilne borbe, demokracija, za katero stoji ogromna večina našega ljudstva, demokracija, ki predstavlja bodočnost, napredek, svobodo našega ljudstva. Naša demokracija ni demokracija po formi, samo po zunanjem videzu, naša demokracija ni diktatura finančnega kapitala kot je to v mnogih drugih državah. Naša demokracija je oblast delavcev, kmetov, inteligence, delovnega ljudstva. Element te naše demokracije, to je oblast, ki je izvojevana v teku narodno osvobodilne vojne; to je orožje, ki ga drži

naše ljudstvo v svojih rokah; to so demokratične pravice, ki jih naše ljudstvo ima, to je dejstvo, da je naša država kot država na strani delovnega ljudstva, to je dejstvo, da gradi naša država svoj državni sektor v gospodarstvu, da bo pomagala našemu delovnemu ljudstvu, da mu bo omogočila, da si ustvari človeka vredno življenje. Naša demokracija, to pomeni, da so vsi organi oblasti izvoljeni in da v teh organih oblasti ne sede plačani uradniki, ampak predstavniki ljudstva, izvoljeni po vaseh, okrajnih in okrožjih, v vsaki federalni ednici in v Jugoslaviji v celoti. S tem je zagotovljeno resnično in popolno nadzorstvo ljudstva, ki se uveljavlja vsak dan sproti, ne pa samo vsakih pet do sedem let, kakor je v mnogih drugih državah, pa še tedaj ne učinkovito in brez rezultatov. V rokah našega ljudstva je danes tisk, papir, so domovi in dvorane; zaradi tega danes lahko izraža naše ljudstvo svoje mnenje in ni več tako kakor v preteklosti, ko je bilo vse to v rokah sovražnikov ljudstva. Ali mar niso vse to pravi elementi resnične demokracije? Ali ni smešno po vsem tem, da dajejo danes razni ljudje kot Kreck, Peter Zivković, Maček, Banjanin, ljudje vseh mogočih diktatur, da dajejo nam, našemu ljudstvu nauke o tem, ali je to, kar se danes razvija v Jugoslaviji, demokracija ali ne. Res je, naši organi oblasti, naša oblast, naša ljudska oblast dela napake, dela celo zelo mnogo napak. Te napake v veliki meri zavirajo tempo našega razvoja, tempo v obnovi naše države. Toda mi nismo krivi, naše ljudstvo ni krivo, če ni nikoli doslej imelo prilike učiti se tega, kako je treba upravljati državo. Saj ni nikoli doslej ono samo upravljalo državo, pač pa so jo upravljali žandarji in okrajni glavarji. Zaradi tega se mora ljudstvo šele sedaj na svojih lastnih izkušnjah in na svojih lastnih napakah učiti, kako je treba upravljati državo; šele sedaj, ko dejansko ima upravo države v rokah. Prirodna stvar je, da se zaradi tega delajo napake, in mislim, da se bodo te napake še delale, čeprav je naloga nas vseh, da se borimo proti njim. Ampak te napake so slabosti rasti, so tako rekoč otroška bolezen naše oblasti, naše uprave. Napake, ki jih delajo organi naše oblasti, nas uče, kako je treba prav delati in nobenega dvoma ni, da se bodo naše kmetije in naši delavci, da se bo naše delovno ljudstvo, ki je danes gospodar na svoji zemlji, naučilo pravilno upravljati državo in ravnati z oblastjo. In nobenega dvoma ni, da bo tempo v izgradnji naše države neprimerno hitrejši kakor je bil kdaj koli v preteklosti, in da bo neprimerno bližji ljudstvu, kakor je v večini držav tako imenovanega zahodnega tipa, tipa zahodne demokracije.

Mi prehajamo sedaj v razdobje cele vrste volitev. Tu so volitve za konstituanto, najprej jugoslovansko, potem bomo imeli volitve za konstituanto Slovenije in ponovno volitve naših organov oblasti. Te volitve, svobodne, tajne volitve, so najmočnejše orožje ljudstva proti napakam, proti slabostim, ki se kažejo v delovanju naše oblasti. Stvar ljudstva je, da izvoli take ljudi, katerim zaupa, da se bodo borili proti prehodnim pojavom napak in slabosti. V tej zvezi bi se rad nekoliko dotaknil naše oficijelne in neoficijelne, ali bolj, legalne in nelegalne pozicije. Kakor veste, se bo tako imenovana opozicija v Jugoslaviji abstinentirala od volitev. Pravi, da se volitve ne bo udeležila. Ko je vstopil g. Grol po svojem prihodu iz Londona v vlado, je sprejel vse sklepe AVNOJ-a in rekel, da se, kar se tiče oblasti, Ljudske oblasti federacije in AVNOJ-a v ničemer ne razlikuje od nas, da se razlikuje samo v tem, da želi, da bi naši narodno osvobodilni odbori bolj delali, bolj v interesu ljudstva, bolj demokratično in da bi bili manj grobi. Mi smo rekli, če je med nami samo ta razlika, potem ni nobene razlike, ker vse to želimo tudi mi in uporno stremimo za tem, da bi bila naša oblast kar najboljša, da bi naši narodno osvobodilni odbori tem bolj delali. Toda sedaj, ko so tu volitve, imam vtis, da gospod Grol ni takrat govoril resnice. Volitve organov naše narodne oblasti pomenijo borbo proti tem slabostim organov naše narodne oblasti; pomenijo pritisk ljudstva, pritisk vseh nas, ki želimo, da bi se čimprej naučili upravljati državo boljše kakor jo upravljamo sedaj. Prirodna stvar je, da se bodo vsi tisti, ki odobravajo sistem ljudske oblasti in ki želijo, da bi ta oblast boljše delala, da se bodo vsi tisti udeležili volitev. Oni pa se volitve ne bodo udeležili. To pomeni, da jih ne bole napake naše ljudske oblasti, pač pa mislim — da se teh napak vsele. Kar njih boli, je dejstvo, da ima ljudstvo oblast. Oni so tej ljudski oblasti nasprotniki in zaradi tega ne gredo na volitve.

Nadaljevanje na 2. strani.

Tovarišu maršalu Titu, predsedniku Izvršnega odbora Ljudske fronte

Prebivalstvo Ljubljane, zbrano na svojem mogočem volivnem zborovanju, Vam pošilja kot vodji junaške osvobodilne borbe naših narodov in veličastnega dela obvoje naše domovine plamteč pozdrav. Zagotavljamo Vam, da bo Ljubljana, kot glavno mesto Slovenije, sprejela priprave za volitve v konstituanto in še posebej dan volitev v mogočno manifestacijo svoje privrženosti načelom in programu Ljudske fronte kot dokaz, da je danes, ko gre za končnoveljavnost utrditev osvobodilne borbe naših narodov, izraženih v programu Ljudske fronte in Osvobodilne fronte, še neprimerno bolj enotna in strnjena, kot je bila, ko je pred štirimi leti začela borbo proti okupatorju. Zagotavljamo Vam, da je danes Ljubljana še neprimerno bolj pripravljena s politično in neusahljivo moralno močjo svoje Osvobodilne fronte že v začetkih onemogočiti vsak poizkus, da bi se razrahljala naša enotnost in obnovilo staro strankarstvo. S stopnjevano požrtvovalnostjo v delu za obnovo in za izgradnjo naše oblasti, s poživiljenim političnim delom, z napori za dvig našega kulturnega in prosvetnega življenja hočemo gesla Ljudske fronte za volitve v Ustavodajno skupščino ukovati v vsebino in smisel življenja vsake družine našega mesta. Smatramo, da bomo tako doprinesli najboljše delež k naporom našega državnega in političnega vodstva za izvojevanje vseh narodnih pravic, za vključenje Trsta kot sedme federalne enote, ter Slovenskega Primorja z Benečijo, Gorisko in Istro v federativno ljudsko republiko Jugoslavijo in za zagotovitev svobode in blagostanja našim narodom. Živela Ljudska fronta Jugoslavije in njen Izvršni odbor! Živela zmaga Ljudske fronte na volitvah! Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Govor tov. Edvarda Kardelja

na volivnem zborovanju II. volivnega okraja v Ljubljani

Nadaljevanje s 1. strani.

Drugo je, če bi hoteli biti opozicija, lojalna opozicija, takšna, kakršna je, recimo, v Angliji ali Ameriki. Sli bi na volitve in se trudili dobiti večino. Naša konstituenta bo svobodna, suverena in če bi dobila opozicija na volitvah večino, bi lahko uknila oblast, kakršno je ljudstvo postavilo v teku narodno osvobodilne vojne. Toda opoziciji to ni všeč. Zakaj ji ni všeč? Iz enostavnega razloga, ker dobro ve, kaj predstavlja za naše ljudske množice. Zato, ker ve, da ne bo dobila večine in da bo ostala v parlamentu manjšina, kakor je manjšina v ljudstvu. In zaradi tega, da bi to svojo slabost prikrila, zaradi tega noče priti na volitve. Opozicija misli, da je najmočnejša taktika, če nihče ne ve za njene slabosti. Iz tega izvira dejansko tudi vsa njena taktika. Ljudska fronta, Osvobodilna fronta se v teh volitvah oslanja na ljudske množice Jugoslavije. Bori se proti reakciji, proti protiljudskim silam v Jugoslaviji in se zoperstavlja vsem poskusom raznih mednarodnih reakcionarnih krogov, ki bi se hoteli mešavati v notranje razmere naše države. Nasprotno pa noče opozicija imeti nič skupnega z ljudstvom Jugoslavije. Vsa njena taktika je preračunana na to, da bi izvala efekti v inozemstvu, da bi dobila v inozemstvu pomoč, da bi se začelo inozemstvo vmešavati v naše notranje razmere. Jasno je, da hoče opozicija za abstinenca, da hoče njeni pomočniki v inozemstvu s memorandumi, ki jih pošiljajo na razne vlade in v zadnjem času, da hoče školjski opatje s svojimi pismi samo eno, namreč: mobilizirati proti ljudstvu inozemstvo, doseči, da bi se v notranje razmere v Jugoslaviji vmešali drugi. Toda ta taktika razkriva dejansko do kraja svojo slabost. Če bi imela malo več potrpežljivosti in šla na volitve, pa bi potem čakala še drugih volitev, morda bi imela nekaj izgledov.

S taktiko, kakršno vodi sedaj, pa nima prav nobenih izgledov na uspeh. Ta taktika dobro spominja na dejstvo, da je naša notranja reakcija, da so vse protiljudske sile ves čas osvobodilne vojne bile povezane s tujcem, z inozemcem, kajti belogardisti, ustaši in četniki so šli z Nemci, z Italijani in z vsemi okupatorji, ki so prišli v Jugoslavijo. Prav tako so razne emigrantske vlade, kakor Purčičeva vlada, vlada Slobodana Jovanovića, Grola itd., iskale zavezništva v raznih profašističnih klikah v inozemstvu, da bi pomagale četnikom, ustašem, belogardistom itd. Vse, kar počne ta protiljudska reakcija v Jugoslaviji, je en sam poskus dobiti podporo v inozemstvu proti svojemu lastnemu ljudstvu. To je vsa njihova zgodovina in vse njihovo mojstrstvo. Treba je sicer priznati, da so v tem pogledu celo mojstri, kar se tiče zbiranja raznih momentov, datumov itd., da bi čim bolj opozorili inozemstvo nase. Toda njim je treba povedati, da so še večji mojster od njih ljudske množice, in da sploh ni večjega mojstra, kot so združene ljudske množice v borbi za svoje demokratične in socialne pravice. Naše ljudske množice so s teškimi napori in z brezštevilnimi žrtvami dosegle to, kar so hoteli v preteklih stoletjih doseči najboljši sinovi našega naroda in vseh jugoslovanskih narodov. Zastonj misli mala, reakcionarna, zaostala protiljudska klika, da bo mogla zavreči kolo zgodovine. Ljudstvo je začelo samo s svojimi lastnimi rokami, s svojim delom pisati svojo zgodovino. Če to velja za vse narode Jugoslavije, velja še toliko bolj za slovensko ljudstvo, ki je bilo trinajst in več stoletij tujcu hlapec in ki tako rekoč sploh ni imelo svoje zgodovine. Sedaj, v tej vojni, je začelo pisati svojo zgodovino s svojo krvjo, s svojim trpljenjem. Dalo je žrtve, kakršnih nikdar doslej v slovenski zgodovini ni dalo slovensko ljudstvo. Zaradi tega so podle, smešne in satanske nakanе tistih, ki mislijo, da lahko pokličejo proti lastnemu narodu reakcijo vsega ostalega sveta na pomoč. Mislim in verjem sem, da tem sovražnikom ljudstva ne bo prav nič pomagalo niti to, da so v zadnjem času pritegnili na pomoč še eno rezervo. Dejstvo je, da je del reakcije visokega katoliškega klera nastopil s svojim pastirskim pismom proti ljudstvu. Tudi ta del visokega katoliškega klera bi rad pomagal načrtu, o katerem sem prej govoril. Jaz bom kratak v tem oziru. Rad bi podčrtal samo nekaj stvari. Pravi avtorji tega »pastirskega pisma« — tu ne govorim o tistih škofih in visokih cerkvenih predstavnikih in o katoliških duhovnikih, ki so iz cerkvene discipline brali in podpisali to pismo, pač pa govorim o pravih avtorjih, o duhovnih očetih tega pisma — torej ti duhovni očete tega pisma se tudi v preteklosti niso nikoli preveč odlikovali s patriotizmom, ne z ljubeznijo in navezanostjo na svoje ljudstvo. Ta del visokega klera je pomagal na Hrvaškem ustašem. Njegovi ljudje, ustaški duhovniki po Bosni in drugod, so do kolen brodili v krvi pomorjenega ljudstva. Krivi so za morje prelite krvi v Jugoslaviji. Oni nosijo odgovornost, velik del odgovornosti za trpljenje našega ljudstva. Kakor so podpisali prej Paveliča in v Sloveniji okupatorja, tako bi radi v teh dneh podpisali tisto garnituro sovražnikov ljudstva, ki se sedaj pojavlja na dnevnem redu. Življenje gre naprej. Ljudstvo gradi svojo osvobodeno domovino, oni pa ostajajo stari in nepoboljšljivi. Tujci so bili prej, v stari Jugoslaviji, ko niso nikdar imeli razumevanja za svoje ljudstvo, tujci so bili za časa vojne, ko so služili okupatorju in tujcu, tujci so tudi danes, ko ponovno prosijo za pomoč, da bi rešili — ne pozicije katoliške cerkve, kajti

katoliška cerkev ni v prav nobeni nevarnosti, še manj, da bi rešili vero, kajti vera prav tako ni v nobeni nevarnosti, ampak da bi rešili pozicije protiljudske izkoriščevalske klike, ki se skuša ponovno dokopati do oblasti. Ne bom govoril o pojavih belogardističnih duhovnikov pri nas in o njihovih zločinih. Vsi vi veste o tem in zastonj bi bilo ponavljati te stvari. Clovek bi misli, da bo ta gospoda v zavesti svoje krivde, sedaj, ko je nova Jugoslavija s tako široko gesto prešla preko vsega, kar je bilo v preteklosti, da bo ta gospoda molčala. Toda komaj so se okoristili s širokogrudnostjo nove Jugoslavije, že so se iz pomiloščenih obtožencev spremenili v tožilce. Morda se kdaj komu posreči takšen manever. Toda danes, ko se v Jugoslaviji še ni usedla sveža zemlja na grobovih žrtev, padlih po njihovih krivdi, in za katere nosijo oni odgovornost, danes je taka akcija naravnost satanska. G. Stepinac, ki je glavni organizator te akcije, si zastonj utvarja, da bo mogel v novi Jugoslaviji nadaljevati z akcijo, ki jo je začel za časa Paveliča in v Paveličevo korist. No, ne gre samo za to. Kolikor poizkuša ta gospoda doseči v tem času uspeh, je — mislim — ne samo protiljudska, ampak je tudi smešna. Dvigniti ta šum v času, ki je tako že ugoden za njih, je dejansko smešno. Obenem sem pa prepričan, da bodo škodo zaradi te akcije imeli samo oni. Nova Jugoslavija je dala vse demokratične pravice ljudstvu in med temi pravicami je tudi popolna svoboda veroizpovedi. Samo stvar katoliške duhovščine je, da v polni meri izkoristi te demokratične pravice v korist ljudstva, ne pa da jih zlorablja v korist izkoriščevalskih klik, ki jih je ljudstvo obsodilo in ki jih ljudstvo noče več videti na oblasti.

Taki so torej, tovariši, pogoj, v katerih se vrše naše volitve. Njihov značaj je jasen: Za OF, za Ljudsko fronto v Jugoslaviji bo volil tisti, ki je za resnično demokracijo, ki je za pridobitve naše štiriletnje krvave težke borbe, ki je za ljudsko oblast, ki je za lepšo bodočnost slovenskega ljudstva, za njegov napredek, za srečo njegovega delovnega človeka. Kdor je za kaj drugega, kdor je za staro Jugoslavijo, komur je žal dobiti stare Jugoslavije in dobiti, ki so mu jih nudila stara vodstva v času vojne in okupacije, ta ne bo volil. Mi tako ljudi prosimo, naj ne volijo. Mi smo, kar se teh ljudi tiče, popolnoma edini, z g. Grolom in z vso opozicijo in želimo, da se vsi ti abstinerajo na volitvah. Jamčimo jim in se obvezujemo, da se nikomur niti las ne bo skrivil, če ne bo šel volit. Mirne duše lahko ostanejo doma, nihče jih ne bo vprašal, zakaj niso šli volit. Kdor pa želi graditi svojo domovino, da bo lepša in svobodnejša, kakor je bila v preteklosti, ta naj gre volit, ta bo volil OF. Tovariši in tovarišice! Običaj je, da se na volivnih shodih objublja, da se dajejo obljube. Tudi jaz bi moral, če bi se držal starega recepta, objubil ti mostove, ceste, vodnjake itd. Na žalost je položaj naše domovine in ne samo naše domovine, ampak vse Evrope danes tak, da bi, če bi objubljal, lahko objubil samo težko zimo, ekonomske težkobe in še dober čas trpljenja in pomanjkanja najbolj neobhodno potrebnih stvari. (Klic: Premagali jih bomo!) Tovariši, tudi jaz se strinjam z vami. Vsem nam je jasno, da bomo vse te težave premagali. Premagala jih ne bo vlada. Premagala jih ne bo kaka stranka, premagala jih ne bo neko vodstvo, premagali jih boste vi, ljudstvo. Premagalo jih bo zaradi tega, ker je ljudstvo gospodar na svoji zemlji, in tisti, ki je sam gospodar, tisti bo znal premagovati težave, tisti bo znal pravilno gospodariti. Stranke, razne stranke preteklosti so pri volitvah objubljale, kaj bodo vse napravile za ljudstvo. Mislim, da je že samo na tak način zastavljeno vprašanje, najboljši znamenje, da niso bile te stranke prijatelji ljudstva. Nobena stranka ne more napraviti ničesar za ljudstvo. Ljudstvo lahko samo vse naredi. Stvar je samo v tem, da se ljudstvu da možnost, da naredi to, kar smatra za potrebno, da si s tem izboljša življenje in si ustvari boljšo bodočnost. In to je volivni program OF. Zaradi tega prav nič ne dvomi, da pomeni zmaga OF tudi premaganje vseh težav, ki bodo prišle še nad nas. V veliki francoski revoluciji je konec 18. stoletja, torej v najtežjih časih za mlado revolucionarno republiko, tedanje vodstvo revolucije vrglo med narod naslednje gesto: Šest mesecev lakote za republiko. — Mi bi danes lahko rekli: Šest mesecev težav in upornega dela za našo mlado, svobodno republiko Slovenijo in za našo zvezno republiko Jugoslavijo! Šest mesecev upornih naporov, tudi če bo treba še trpeti pomanjkanje; šest mesecev upornih naporov za lepšo bodočnost Jugoslavije pod vodstvom tovariša Tita, za ustvaritev blagostanja našemu delovnemu človeku.

Tovariši in tovarišice! Ko sem hodil v teh tednih po drugih državah, sem videl, da je Jugoslavija, kar se tiče tempa izgradnje, kar se tiče obnavljanja življenja in celo, kar se tiče neposredne višine v materialnem stanju, da je Jugoslavija daleč in pred mnogimi državami v Evropi, daleč celo pred tistimi, v katerih se zelo malo ve, s kakšnimi notranjimi težavami se bore. Kar se tiče obnove razdeljanja je Jugoslavija morda med prvimi državami v Evropi poleg Sovjetske zveze, ki danes z vsemi silami, z vsemi svojimi napori delajo na tem, da bi privedle zemljo v normalno stanje. Zakaj je dosegla Jugoslavija takšne

uspehe? Jugoslavija je dosegla take uspehe zaradi tega, ker se gradi na ustvarjalnem poletu ljudskih množic, ker naše delovne, kmečke in delavske množice, ker naša delovna inteligenca, naši obrtniki, naši zavedni trgovci in industrialci, ker vsi delajo za en sam cilj: ustvariti čim prej normalno gospodarsko življenje, vedoč, da s temi napori današnjega dne skrajšamo napore jutrišnjega dne. Drugod po drugih državah, po mnogih drugih državah je drugače. V mnogih drugih državah ljudstvo ni našlo tistega, kar je želelo dobiti po tej vojni. Zaradi tega ne čuti, da je njihova država dejansko njihov dom, zaradi tega v mnogih drugih državah nima niti približno takega delovnega poleta, kakršnega je pri nas v Jugoslaviji, ko vsak naš delovni človek ve, da je ona dejanska njegov dom, njegova domovina, da je on tu gospodar in da je od njegovega dela odvisna njegova bodočnost. Ko človek vidi te uspehe našega dela, ko vidi ta delovni polet, potem postane še tembolj smešen Krek, Banjanin, Maček in drugi, ki govorijo, da v Jugoslaviji ni demokracije. Če bi v Jugoslaviji ne bilo demokracije, ali bi ljudstvo šlo s takim elanom na delo? Ali bi ljudstvo ustvarilo, kar ustvarja, če bi ne bilo prepričano, da je svobodno v tem ustvarjalnem delu?

Končno bi rad povedal še nekaj besed o vprašanju, zaradi katerega sem šel v London. Tovariši! Naša delegacija je šla v London s prepričanjem, da gledajo na njeno delo milijoni in milijoni državljanov Jugoslavije, in da zlasti nestrupno utripajo srca teh Slovencev, pa še posebno srca naših bratov Slovencev in Hrvatov v Julijski krajini. Zaradi tega se je naša delegacija zavedala vse svoje odgovornosti pred svojim ljudstvom, pred njegovo zgodovino. Delegacija je predočila v Londonu stališče naše vlade, ki je obenem stališče vseh narodov Jugoslavije, še celo pa stališče slovenskega in hrvaškega ljudstva, ki se ga usoda Julijske krajine najbolj tiče. Navedli smo na konferenci vse tiste argumente, ki dokazujejo, da je Julijska krajina slovenska in hrvaška, jugoslovanska, in da zaradi te-

ga mora pripasti Jugoslaviji! Pravim, navedli smo vse te argumente in mislim, da drugih argumentov sploh ni, namreč takih argumentov, ki bi mogli dokazovati, da Julijska krajina, da Slovensko Primorje, da Istra, Trst ne pripadajo, da nimajo pravice pripasti Jugoslaviji. Ne, takih argumentov ni. Naša delegacija je povedala, da je Julijska krajina naša, gledano s kateri koli strani. Navedla je etične, gospodarske, moralne, politične, zgodovinske in vse druge argumente. Naša delegacija je povedala, da je vprašanje združitve Julijske krajine vstevši Trst z Jugoslavijo vprašanje obstanka svobodnega razvoja slovenskega naroda, da je to vprašanje normalnega življenja vse Jugoslavije in da bi narodi Jugoslavije, ki so se stoletja borili za svojo svobodo in za svojo združitev, smatrali to vojno za neuspešno, za nasilje nad pravicami malih narodov, če bi se ne končala s priključitvijo Julijske krajini k Jugoslaviji. Imeli smo vtis, da so predstavniki naših zavezniških držav z razumevanjem vzeli na znanje naše zahteve. Zlasti moram poudariti, da nas je bratska SZ podprla tako, kakor smo želeli in še bolj, kakor smo pričakovali; podprla nas je v istem obsegu, kakor smo mi sami postavili to vprašanje. Ničesar ni končno rešeno glede Julijske krajine, toda uspehi, ki smo jih dosegli na tej konferenci, so vendarle znatni. Ni dvoma, da bo na mirovni konferenci, kjer bo imela Jugoslavija končno besedo, ali bo lahko sprejela predloge s strani drugih ali ne, da bo na tej konferenci imela Jugoslavija občutno podporo s strani mnogih zavezniških držav. Končen rezultat pa je seveda v največji meri odvisen od samega slovenskega in hrvaškega ljudstva, zlasti od ljudstva v Julijski krajini, v Istri, v Slovenskem Primorju, v Trstu itd. Ves svet mora zvedeti neposredno iz ust in iz akcij slovenskega in hrvaškega ljudstva samega, da se hoče kot en moč, enodušno priključiti Jugoslaviji: prav tako mora vedeti ves svet, da je tudi večina italijanskega ljudstva v Julijski krajini, da je vse italijansko resnično demokratično ljudstvo tisto, ki se zaveda, da je usodno zgodovinsko povezano s slovenskim in hrvaškim ljudstvom v Julijski krajini, ki hoče delati krivice ljudstvu, ki predstavlja v Julijski krajini večino, ki želi samo sebi napredka in resnične ljudske demokracije, ki želi živeti v resnični svobodi in ne v taki, ki mu jo objubljujejo tisti, ki niso nikdar po-

znali svobode. Tudi volja tega ljudstva, italijanskega ljudstva, bo igrala veliko vlogo v končnem opredeljevanju vprašanja Julijske krajine, ali bo rečeno vprašanje Trsta. Ob enodušni želji našega ljudstva, ob čvrstem stališču, ki ga je jugoslovanska vlada zavzemala doslej in ki ga bo nepopustljivo zavzemala tudi v bodoče, ni nobenega dvoma, da lahko z mirnim zaupanjem zremo v bodočnost.

Poudaril bi samo še enkrat to, kar je povedal že tovariš Tito: Jugoslovanska vlada, Jugoslavija ne more podpisati in ne bo podpisala ničesar, kar je v nasprotju z nacionalnimi interesi naših narodov, kar je v nasprotju z našo svobodo in našo neodvisnostjo, in kar je v nasprotju s stoletno našo borbo, da se slovenski narod združi na svojih tleh.

Tovariši in tovarišice! Še enkrat se vam zahvaljujem za zaupanje, ki ste mi ga izkazali. S svoje strani se obvezujem, da bom delal, kolikor imam moči, da bom delal za to, da bo Slovenija in da bo vsa Jugoslavija resnično domovina svojega ljudstva in da bo na tej zemlji, ki jo je s krvjo in znojem gnojil slovenski delovni človek, da bo na tej zemlji slovenski delovni človek našel življenje, ki je vredno človeka in ki je vredno njegovih žrtev. Slovenski narod je po svoji zavesti izšel iz te vojne večji kakor je bil kdaj koli v svoji zgodovini. Razumel je čas, ki je prišel, in si je enodušno pričel postavljati temelje svoji bodočnosti. Volitve, v katere gremo, so krona našega prizadevanja in biti morajo dostojne dosedanjih žrtev in naporov, pa tudi dosedanjih uspehov. Zaradi tega bomo 11. novembra vsi kot en moč manifestirali svojo voljo za nadaljevanje naših dosedanjih naporov, za ohranitev in za nadaljnje razvijanje pridobitve naše težke štiriletnje borbe in glasovali bomo za nove napore v bodočnosti, za izgraditve velike, močne, srečne Jugoslavije in v tej Jugoslaviji naše svobodne, drage republike Slovenije.

Naj živi naša Osvobodilna fronta, ki je slovenskemu narodu ustvarjala svobodo, ki mu je odprla pot v svobodno bodočnost!

Naj živi nosilec naše državne liste, liste Ljudske fronte Jugoslavije, ki je vodil našo borbo vsa ta leta, tovariš Tito!

Naj živi združena, svobodna, srečna republika Slovenija v demokratični in svobodni Jugoslaviji!

Govor predsednika PNOO za Slovensko Primorje tovariša Franceta Bevka

Tovariši, tovarišice! Slišali ste besede tov. Kardelja o Slov. Primorju in Trstu, besede, ki gredo nam vsem živo do srca, ki odgovarjajo na mnogotera naša tih in glasna vprašanja, in ki vlivajo upanja našim pričakovanjem. Kot predsednik PNOO za Slov. Primorje in Trst se tov. Kardelj v imenu primorskega ljudstva prisrčno zahvaljujem za njegovo delo in trud na konferenci v Londonu, na kateri je zastavil vse svoje sile za uresničenje naših upravičenih težej. Primorsko ljudstvo se v vsej svoji zgodovini ni nikoli tolikokrat spominjalo kakega svojega velikega moža in voditelja, kakor se je zadnje tedne spominjalo tov. Kardelja kot voditelja jugoslovanske delegacije v prepričanju, da z vse vno zastopa njegove narodne koristi, in mu je hvaležno za delo, ki ga je opravil. Toda ne zahvaljujem se mu na tem mestu samo v imenu Primorcev, ampak tudi v imenu vsega slovenskega naroda. Slovensko Primorje s Trstom ni bilo boleča rana samo za nas, Primorce, ampak za vse Slovence. Ni ga menda vprašanja, ki bi vse poštone Slovence tako tesno povezovala, kakor je prav vprašanje usode tega dela slovenskega ozemlja na jugozahodu naše domovine. Kamor danes stopim, naletim na vprašanje: Kaj bo s Slov. Primorjem in Trstom? Noben slovenski človek nima in ne more danes imeti druge poglavitne misli in skrbi, zato se tudi vsako slovensko sree s hvaležnostjo in zahvalo obrača na tov. Kardelja, ki je zastavil vse svoje sile, da se uresniči davni sen vseh Slovencev: združitev poslednjega slovenskega človeka v naši skupni domovini.

Tovariši in tovarišice! Boj primorskih Slovencev za osvoboditev se ne vrši samo te dni, se ni vršil samo vsa ta štiri leta, ampak se je vršil iz celih 25 let, odkar se je začelo naše preganjanje. Toda šibki, kakor smo bili, smo pričakovali pomoči od svojih bratov za mejo, od Jugoslavije. Nočem trditi, da nismo našli pri posameznikih med jugoslovanskimi narodi razumevanje za naše težnje in trpljenje. Trdim pa lahko, da tega razumevanja nikoli nismo našli pri uradni Jugoslaviji. Posebno ne pri tistih njenih protiljudskih režimih, ki so se zadnja leta pred vojno vezali s fašisti in kjer koli so mogli zdajali naše narodne koristi. Vi sami dobro veste in zato ni potrebno, da vam to ponavljam, kam je jugoslovanske narode privedla ta politika. V nesrečo jih je privedla, tako da so bili jugoslovanski narodi, od katerih smo pričakovali pomoči, sami podjarmljeni in so delili z nami isto, večših pa še hušjo usodo. Lahko si mislite, s kakšnimi bridkimi občutki smo Primorce nasledovali te dogodke. Iz te duševne stiske nas je rešilo osvobodilno gibanje, rešila nas je Osvobodilna fronta, ki je nam pokazala edino pravo pot v svobodo, rešila nas je iz krvi in naporov nastala nova Titova Jugoslavija. Ta nova Jugoslavija je edina pokazala razumevanje za težnje slovenskega naroda in posebno za težnje Slov. Primorja in Istre. Ona nas, Primorcev, ni le tolažila s praznimi besedami in obljubami, ampak nas je rešila za visoko ceno krvavih žrtev in nas danes rešuje z napori vseh svojih sil za zeleno miljo. Tej novi Jugoslaviji kateri hočemo pripadati, vsa naša hvaležnost in zahvala. Primorce se pre-

dobro zavedamo, da bi bili brez osvobodilnega gibanja in brez nove Jugoslavije obsojeni v večno robstvo.

Tovariši in tovarišice! Naj vam povem, da so Primorci zadnje mesece nekam začudeni, razočarani, lahko bi rekli celo užaljeni. In to po vsej pravici. Ne enkrat, večkrat so si prisluzili in priborili svobodo, a jim to naravno, prisluzeno in priborjeno pravico vedno znova ospravljajo in jo vličejo za zeleno miljo. Primorci niso pozabili, da so bili po prvi svetovni vojni že enkrat oslparjeni za svoje pravice, čeprav se je takrat širokonožno govorilo o samoodločbi narodov. Če bi drugače ne bilo, so Primorci s 25-letnim trpljenjem pod tujim jarmom, ki so se mu stalno upirali, zaslužili svobodo. Prav tako, kot je v istih letih imperialistična, laždemokratična in fašistična Italija za vedno izgubila pravico, da bi še kdaj vladala nad eno samo slovensko vasjo in nad enim samim slovenskim človekom. In ako to ne zadostuje, danes primorskemu ljudstvu nihče ne more očitati, da samo ničesar ni storilo za svoje osvobodjenje, kar bi mu bili morda lahko očitali po prvi svetovni vojni. Mislim, da je malo krajev v Evropi, ki bi bila dali toliko materialnih in človeških žrtev kakor jih je dala Slov. Primorje. In borili smo se to pot na strani zaveznikov proti fašistični Italiji kot sovražnici demokracije in napredka, ki je bila premagana. Stojimo torej med zmagovalci, ki lahko zahtevajo plačilo. Ali naj navedem le nekatere številke naših žrtev, ki so take, da jih nikoli ne bomo pozabili? Mrtvih 10.893, pogrešanih 11.802, popolnoma ali deloma nesposobnih za delo 8.981, zaprtih, interniranih ali prisilno mobiliziranih 61.32 ljudi. Popolnoma uničenih hiš je bilo 5.648, deloma poškodovanih pa 7.451, da ne omenjam gospodarskih poslopij, in to ni vsa škoda, ki jo je mogoče navesti. Kdo bi nam poplačal trpljenje in bedo, v katero smo padli po tuji, ne po lastni krivdi? Primorsko ljudstvo ima velik račun za fašiste. Tega naj nam plačajo, ne pa, da zopet zahtevajo samo kosček slovenske zemlje. In tudi naši zavezniški naj nekoliko pogledajo te številke in se za trenutek zamislijo nad njimi, ne pa da razmišljajo, kako bi nas zopet prikrajšali na naših pravicah na korist onih, ki so bili še večeraj med njihovimi smrtnimi sovražniki. Mi za naše žrtve ne zahtevamo drugega, kakor da sami odločamo o svoji usodi.

In primorsko ljudstvo se je več kot enkrat glasno in enodušno, z vso odločnostjo izreklo za priključitev k Jugoslaviji. Izreklo se ni samo z bojem, ampak z jasnimi izjavami in manifestacijami, ne samo za časa osvobodilnega boja, ampak tudi in še v večji meri v mesecih po osvoboditvi. Izjavilo se je z volitvami v narodno osvobodilne odbore, z izgradnjo naše narodne oblasti v smislu nove jugoslovanske demokracije. Izjavilo se je s številnimi mitingi in množičnimi prireditvami, katerih se je udeležilo na desetisoce, v nekaterih primerih do sto tisoč ljudi. Na tisoče je bilo resolucij, ki so z vso jasnostjo in odločnostjo govorile za priključitev k Titovi Jugoslaviji. Nahranjen podpisov za Jugoslavijo je bil slovesen plebscit, ki se ga je z navdušenjem udeležilo vse primor-

sko ljudstvo. Primorska se je izrekla za Jugoslavijo tudi s tem, da je odklonila sodelovanje pri upravi, ki ne priznava njene ljudske demokracije, za katero se je borilo skupaj z ostalimi jugoslovanskimi narodi.

In ni še odločil za Jugoslavijo samo slovenski del našega Primorja, ampak tudi vse antifašistične italijanske množice. Preteklo nedeljo je bila na Reki seja Glavnega odbora Slovensko-italijanske antifašistične unije za Julijsko krajino. Od 26 govornikov, ki so se priglasili k diskusiji po političnem referatu, je bilo 19 govornikov Italijanov. In vsi ti govorniki so se izjavili za resolucijo, ki zahteva priključitev Julijske krajine k Titovi Jugoslaviji. To zaupanje antifašističnih Italijanov v novo Jugoslavijo je zaradi tega, ker je Jugoslavija demokratična, ker je napredna. To zaupanje do Slovanov Julijske krajine je zato, ker so se Italijani prepričali, da v nas ni sledu šovinizma in imperializma, ampak smo jim s poštenim srcem ponudili pošteno roko. Tega, kar Jugoslavija nudi Trstu, namreč vse svobodščine sedme federalne enice, mu ne more nuditi nobena druga država. Italijani lahko gojijo do nas zaupanje, kakršnega mi ne moremo gojiti do Italije, kajti tisti tržaški listi, ki danes v Trstu propagirajo priključitev Trsta k Italiji, se že danes razburjajo nad slovenskimi napisi v mestni okolici. Lahko si torej mislimo, kako bi se godilo tistim Slovincem, ki bi zopet prišli pod Italijo. Naj povem in poudarim na tem mestu, da je naše ljudstvo trdno odločeno, da pod Italijo noče več za nobeno ceno. V naših Brdih govorijo ljudje, da rajši kar pridejo zopet pod Italijo, posekajo trte in požgejo hiše ter se izselijo. Stari otčani na Krasu nam zatrjujejo, da bi v tem primeru zagrabil za puške in šli v gozdove, kakor so šli v osvobodilni borbi njihovi sinovi. To se pravi, da je primorsko ljudstvo še vedno pripravljeno na vsako žrtve za svojo svobodo. Prevarano je bilo po prvi svetovni vojni in ne bi preneslo nove prevarne. Nevarno je, ako ljudstvo izgubi vero v pravico in ve, da se more zanašati samo na silo. Tega se mora svet zavedati, predno bo izrekel usodno odločitev glede bodočega miru v tem delu Evrope.

In vendar vkljub temu primorsko ljudstvo še vedno upa, ne samo upa, ampak trdno veruje v pravico. Ono veruje v svobodoljubno množice sveta, da ne bodo dopustile, da bi se mu, ki je toliko žrtvoval, zopet zgodila krivica. Zanaša se v solidarnost vseh slovenskih narodov in veruje posebno v Sovjetsko zvezo, ki se je borila za svobodo in pravico ureditev sveta, da ga bo podprla. Zaupa v jugoslovanske narode, zaupa v novo Jugoslavijo, ki bo napela vse sile za njeno osvoboditve. Zaupa dalje v jugoslovansko delegacijo pod vodstvom tov. Kardelja, ki se mu ne samo zahvaljuje, ampak ga prosi preko mene, da bi še nadalje s tako verno in pogumom kot doslej zastopal naše narodne koristi. V imenu primorskega ljudstva izjavljam, da bomo tudi Primorci storili vse, kar bo v naših močeh, da bo svet izvedel o naši volji, da hočemo biti priključeni k Jugoslaviji.

Vse za svobodo Slov. Primorja in Trsta!

Sovjetska mladina v Srbiji

Na svoji poti po Srbiji je delegacija sovjetske mladine obiskala Prokuplje. Veliko prebivalcev je sprejelo mladinsko delegacijo že zunaj mesta. Nato se je na trgu v mestu vršil miting, katerega se je udeležilo približno 3000 prebivalcev iz mesta in bližnjih vasi. Na mitingu so govorili delegati sovjetske mladine, predstavniki ljudskih oblasti in predstavniki naše mladine.

Prav tako prirčno in navdušeno je bila sovjetska mladina sprejeta v Zaječarju. Veliko število mladincev in mladink in prebivalcev Zaječarja, ki so več kot dve uri čakali na prihod delegacije, so sovjetske mladince zasipali s cvetjem, vzklkali herojski sovjetski mladini, bratstvu in prijateljstvu narodov Jugoslavije in Sovjetske zveze, generalisimu Stalinu in maršalu Titu. Sovjetski mladinci so položili venec na grobove Rdečearmejcev, ki so padli v borbah za osvoboditev Zaječarja, nato so se pa napotili v Mladinski dom, kjer je bila njim na čast prirejena prireditev. Po svečanosti je sovjetska mladinska delegacija odpotovala v Bor.

Rudarji borskega rudnika in prebivalstvo Bora je z navdušenjem pričakalo sovjetske mladinske delegate. Prebivalstvo Bora je slavilo obletnico svojega osvobođenja. Prihod sovjetske mladinske delegacije je še povečal radost proslave. Delavci in mladina borskega rudnika so že dolgo časa pričakovali goste in se s tekmovanjem pripravljali za njihov sprejem. Ker so sovjetski mladinci prišli v Bor ponoči, so bile na eni in na drugi strani poti postavljene baklje. Ko pa so gostje vstopili v mesto, jih je pozdravil veličasten ognjemet. V mestu je bil velik miting. Tu je ljudstvo navdušeno pozdravilo heroja socialističnega dela Ivana Jackova, ki je rudarjem borskega rudnika predal pozdrav rudarjev iz Donbasa. Po mitingu je na čast gostov bila prireditev in banket. Sovjetskim mladincem je mladina predala darove, ki jih je pripravljala mladina iz vsega zaječarskega okrožja.

Iz borskega rudnika so sovjetski mladinci odšli preko Črnega vrha in Zagubice v Požarevac, kamor so prispeli v četrtek.

V Požarevcu je delegate pričakovalo preko 10.000 prebivalcev in mladine. Po pozdravih predstavnikov ljudske oblasti in mladine so priredili na trgu Narodnega osvobođenja miting. Sovjetski mladinci so izročili mladini in prebivalstvu Požarevca bratske pozdrave sovjetske mladine. Govori sovjetskih mladincev so bili često prekinjeni z vzklkanjem generalisimu Stalinu, maršalu Titu in sovjetski mladini. Po mitingu je sovjetska mladinska delegacija obiskala rudnik Kostolac. Sovjetske mladince je pozdravilo in z radostjo in ljubeznijo pričakalo prebivalstvo mest in ljudstvo po vaseh ob poti, po kateri so hodili. Tako so se na poti od Knjaževca do Zaječara zbrale množice ljudstva iz bližnjih vasi, ki je na dežju čakalo, da bi lahko pozdravilo sovjetske mladince. Rudarji rudnika »Srbski Balkan« pri Zaječarju so na cesti čakali vse do sedme ure zvečer, da bi pozdravili goste in jim predali svoje darove. Na poti od Petrovca do Zagubice so sovjetske mladince pričakali v vsaki vasi. Pri teh sprejemih po vaseh in mestih so mladinci prejeli številne darove, ki jih je naša mladina že dolgo časa pripravljala. V četrtek so obiskali tudi Kragujevac, kjer so jim meščani in mladina priredili prijazen sprejem in manifestirali za bratstvo in prijateljstvo sovjetskih in naših narodov. Pred mladinskim domom v Kragujevcu se je vršil v čast odposlanstvu sovjetske mladine velik miting. Dosti govornikov se je vrstilo, vsi so govorili o ljubezni do sovjetske mladine in vseh sovjetskih narodov, o naši enotnosti, o našem bratstvu. Na mitingu je govoril tudi heroj Sovjetske zveze Vladimir Pavlov, ki je med ostalim rekel: »V imenu delavcev Sovjetske zveze ter Rdeče armade vam prinašamo bratske pozdrave. Ko smo stopili na jugoslovanska tla, smo doživeli neizmeren občutek veselja in ponosa!«

Miting se je končal z dolgotrajnimi vzklkali jugoslovanskemu prijateljstvu in slovanski vzajemnosti. Ko se je miting končal, so predstavniki delavske, kmečke in študentske mladine Sumadije izročili darilo sovjetskim mladincem. V petek pa se je delegacija napotila v Niš.

V času bivanja v Nišu je sovjetsko mladinsko zastopstvo prejelo lepe darove mladincev pirotskega okrožja. Med darili se nahaja tudi darilo mladine iz Bele Palanke za generalisima Stalinu. Album s slikami o borbi in delu pirotske mladine je namenjen Komsomolu azbeške SSR. AFZ iz Pirota pa je poklonila ženam Stalingrada pirotsko nošo. Srednješolska mladina iz Pirota je izdelala v svoji delavnici leseno izrezljano

Veliko predvolivno zborovanje v Ljubljani

Gostje na tribuni med govorom tov. Bevka, predsednika PNOO za Slov. Primorje

skrinjico, ki jo je poklonila vodji sovjetskih zastopnikov polkovniku Antoniju Pjegovu, mladina Bele Palanke pa je poklonila leseno izrezljano skrinjico Komsomolu iz Leningrada. Nakit v obliki cvetja pa je podarila mladina Bele Palanke Žoji Tumanovi. Lidiji Alinovi je mladina iz Bele Palanke podarila bisere in dragoceno izvezen pas. Mladina nišvskega okraja je podarila zastopniku Vladimiru Pavlovu izrezljano skrinjico s

kmečkimi nogavicami. Mestni narodni odbor v Pirotu je poklonil predsedniku Vrhovnega sovjeta ZSSR Kalininu ter preprogo, darilo pirotske mladine, generalisimu Stalinu; rdečkasti sodček z oddelki za vino in žganje, darilo mladine nišavskega sreza kavkaški mladini; nalivno pero, darilo pirotske mladine Vladimiru Pavlovu, narodnemu junaku; Lidiji Alinovi pa je pirotska mladina poklonila hrastovo zapestnico.

vseh beethovenskih kontrastov, na primerjavo lirčnih, dramatičnih, razmišljajočih mest, na vse ono, kar nas ne z dolgočasiti kljub temeljiti obdelavi v ekspoziciji ob izpeljavi in reprizi, tu mislim na kongenialnost dirigentove osebnosti. V tem smislu bi bilo treba nekoliko izboljšati izraz Egmonta, I. stavka simfonije, predvsem pa II. stavek, ki je interpretacijski gotovo eden najproblematičnejših v svetovni literaturi.

Koncert skladb L. van Beethovena

V okviru invalidskega tedna je Radio Ljubljana v petek priredil koncert, posvečen mojstrovini Ludwiga van Beethovena.

Beethoven je osebnost, ki je v svojih delih znal zajeti najsubtilnejša doživlja, vse kontraste in konflikte nemirnega duha, vso veličino in tragiko človekovega dejstvanja in kot filozof najti pozitivno razmerje do vsega življenjskega dogajanja. Beethoven je umetnik, ki sta mu čustvo in razum enakovredna činitelja, vezana na popolno obliko. Iskreno in uravnovešeno je njegovo pripovedanje. Nenadni sforzati so vzkrili, ki prihajajo iz globin njegove vulkanične, uporne narave, hrepeneče po luči. Tako so njegova nesmrtna dela: Eroica, V. simfonija, Pastoralna, Leonora, cela vrsta sonat, koncerti, kvarteti in druge skladbe, ki pomenijo višek klasičnega ustvarjanja. Ko je ogleš, se je njegovo razmerje do sveta že poglobilo, umetnik se je bolj in bolj vdajal razmišljanju o človeku, o njegovi vlogi. IX. simfonija je odgovor in visoka pesem Beethovenevega razmerja do človeka, do življenja, do sveta.

Petkov simfonični koncert je obsegal troje večjih del: uverturo Egmont, III. simfonijo (Eroico) in Klavirski koncert v c molu.

Stilni koncerti (kakršen je bil petkov) so v neki meri problematični. Njih problem je v svojstvenem oblikovanju posameznih stvaritev, v njih zadostni karakterizaciji, primernem kontrastiranju in končno v stopnjevanju kvalitete. Vse našete komponente so tako bistvene, da je brez njih stilni

koncert tudi kvalitetnih del, kakršna gotovo Beethovenova so, bled in ne more pritegniti poslušalcev v tisti meri, kot bi moral. Sreča je bila, da je Egmontu in Eroiki sledil klavirski koncert, čeprav kvalitetno ostalih dveh del ne doseže... Bil je vsekakor dobrodošla sprememba. Problem prirejanja stilnih koncertov bi se vsaj do takrat, dokler ne bomo imeli za vrhunska oblikovanja sposobnega simfoničnega telosa in dokler bodo naše dirigente ovirale te ali one tehnične težave, dal rešiti tako, da bi skladatelj večer sestavljale različne panoge ustvarjanja (simfonija s kantato, s komornimi deli, s sonato, s solističnimi vokalnimi ali instrumentalnimi točkami). Eno je nedvomno: tehnična izdelanost posameznih orkestrskih skupin je pogoj za visoki cilj, ki ga mora imeti vsak resen, k umetnosti stremec orkestrski kolektiv. V tem pogledu smo vsekakor napravili velik korak naprej. Zdaj moram temu priključiti ono, čemur pravimo interpretacija: ona dirigentova sposobnost, ki da umetniku pravi obraz, da poje, žaluje, obupuje, vztraja, zmagaja, da živi! Tu mislim na podčrtanje

Klavirski koncert v c molu je preprost in jasen, neproblematičen. V njem je briljiral pianist Anton Trost, tehnično izvrstien in močan v izrazu. Mogoče ga je orkester mestoma premalno podprl in dopolnil.

Nedvomno je zasluga dirigenta Uroša Prevorskega, da se mu je posrečilo tehnično dvigniti simfonični orkester. Beethovenov večer je bil zanj uspeh. Tehnične pomanjkljivosti pri njem samem (ohlapne kretnje, premalno izrazen) gredo na račun uvajanja v funkcijo dirigenta.

Kratko uvodno besedo o Beethovenu kot umetniku je govoril dr. Dragotin Cvetko.

(Naj v zaklepaju kratko spregovorim o naših rogovih, ki so najšibkejša točka našega orkestra. Ko vsi čutimo stremiljena godalne in pihalne ter delno trobilne skupine po tehnični izpopolnitvi, se mi zdi iluzorno, da bi rogovi imeli ob svojem načinu dela oziroma nedela še pravico do sodelovanja. Popolnoma nemogoče je, da se mora poslušalec bati vsakega intervala ter da so padci pri preskoku že kar nujnost. To sem napisal zato, da bi se že enkrat prebudili iz letargije, ki so vanjo zašli v času okupacije.)

Ciril Cvetko

Naša demokracija, to pomeni, da so vsi organi oblasti izvoljeni in da v teh organih oblasti ne sede plačani uradniki, ampak predstavniki ljudstva.

Edvard Kardelj.

Ali bi ljudstvo ustvarilo, kar ustvarja, če bi ne bilo prepričano, da je svobodno v tem ustvarjalnem delu?

Edvard Kardelj.

Skupina narodnih noš na predvolivnem zborovanju na igrišču »Hermesa«

Nedeljsko predvolivno zborovanje v Ljubljani na igrišču »Hermesa«

Odgovori podpredsednika Zvezne vlade Edvarda Kardelja na vprašanja tujih in domačih novinarjev

Podpredsednik Zvezne vlade Edvard Kardelj je na konferenci zastopnikov tuje in domačega tiska pretekli petek po svoji izjavi odgovoril novinarjem na nekatera vprašanja:

Vprašanje: Katera vlada najbolj nasprotuje priključitvi Trsta Jugoslaviji, britanska, ameriška ali italijanska?

Odgovor: Na to vprašanje je težko odgovoriti. Vsekakor najbolj ugovarja italijanska vlada, ki ima zato tudi največ razlogov. Imam vtis, da zavezniške vlade kažejo zdaj več razumevanja za rešitev tega vprašanja kakor so ga prej.

V.: Ali bo Jugoslavija sprejela odločitev, po kateri bi Trst ne bil priznan Jugoslaviji?

O.: Jugoslavija misli, da je konferenca petih ministrov imela značaj priprave. Samo po sebi se razume, da Jugoslavija ne bi mogla sprejeti nobene odločitve o miru v Italijo, če bi v nji tudi ona ne sodelovala.

V.: Kakšno stališče je zavzela Jugoslavija v vprašanju, da se Francija vključi k sklepanju o balkanskih vprašanjih?

O.: Jugoslavija ni zavzela o tem nobene stališča, sodi pa, da so v tem pogledu odločilni sklepi Potsdamske konference in konferenca ministrov in se je v vprašanju udeležila Francije vrnila na sklepe Potsdamske konference.

V.: Ali mislite, da so vlade Madžarske, Avstrije in Češkoslovaške zainteresirane pri vprašanju Trsta in ali bi podpirale jugoslovansko ali italijansko stališče v tem vprašanju?

O.: Mislim, da so vse te težave zainteresirane v pogledu rešitve tako, da bi Jugoslavija dobila Trst. To bi olajšalo njihove gospodarske stike s Trstom in po Trstu njihovo trgovino s svetom. Kakor smo poučeni, je češkoslovaška vlada izročila spomenico konferenci ministrov in v nji zahtevala, da se Trst priključi Jugoslaviji, razen tega je pa predlagala določene zahteve glede zaščite svojih koristi v Trstu. Podobno spomenico je te dni izročila poljska vlada, ki prav tako zahteva enako rešitev vprašanja Trsta. Kar se tiče avstrijske vlade, mi ni znano, ali bi mogla sploh kaj ukreniti v tem pogledu. Madžarska, njena vlada, je približno na istem stališču.

V.: Potemtakem so od šestih držav, ki so zainteresirane v tem vprašanju: Jugoslavija, Madžarska, Češkoslovaška, Poljska, Avstrija in Italija, štiri za to, da Jugoslavija dobi Trst. Izmed njih ni znano stališče Avstrije in je samo ena, Italija, nasprotna tej tezi?

O.: Da.

V.: Ali bo Jugoslavija predložila zahteve glede Koroške?

O.: Jugoslavija bo predložila določene zahteve v tem pogledu, toda zdaj to vprašanje ni na dnevnem redu in mi še nisimo dokončno precizirali in formulirali svojih zahtev.

V.: Ako je dejstvo, da je Jugoslavija dala 1.700.000 žrtev in ako zagovarja pri rešitvi tega vprašanja etnično načelo, v čem je glavna težava, da jugoslovanske zahteve ne naletijo na odobravanje?

O.: Mislim, da bi se moral spustiti v celo razpravo iz mednarodne politike, če bi hotel izčrpano odgovoriti na to vprašanje. Odgovoril bom na kratko. Mislim, da v mednarodnih odnosih ne vlada vselej načelo, da se je treba ravnati po stališču narodov, ki se jih posamezna vprašanja tičejo, ampak da pogosto prevladuje mišljenje, ko gre za interese malih narodov, da je treba gledati s stališča drugih držav, ki imajo o tem svoje mnenje, kakor ga imajo, mislim, tudi v pogledu Trsta in Julijske Krajine. Proti Jugoslaviji so od določene strani naperjeni predsodki, ki tudi od časa do časa igrajo svojo vlogo. Pripomnil bi še nekaj. Imam vtis, da pri naših zaveznikih prevladuje prepričanje, da je vprašanje miru na Jadranu mogoče najbolje rešiti le tako, da bo ustrezno upravičenim interesom Jugoslavije; tako bi se tudi zavarovali prijateljski odnosi med Italijo in Jugoslavijo. Zaradi tega tudi izjavi, ki sem jo podal prej o tem, da mi vendar upamo na dobre uspehe, ni neupravičena, temveč prav utemeljena na dejanskih rezultatih, ki jih je pokazala konferenca.

V.: Ali lahko, gospod podpredsednik, kaj poveste o sestanku, ki sie ga imeli z generalom De Gaulleom?

O.: Moj obisk predsednika francoske vlade, generala De Gaullea, je imel pomen, da ga pozdravim. Pogovor je potekal v zelo prišernem tonu in z obeh strani je bila izražena želja, da bi prišlo do čim tesnejših odnosov med Francijo in Jugoslavijo. Pogovor je trajal precej časa in nedvomno je bil izraz obojestranske želje, Jugoslavije in Francije, da se naši stiki čim bolj utrdijo.

V.: Prav zdaj sem končal potovanje po Liki, Bosni in drugih krajih, ki so bili pod italijansko zasedbo in ki so jih Italijani požgali in opustošili. Zdeli bi, da nam, gospod podpredsednik, poveste, ali bodo Italijani v tej zidni dali kakšne reparacije Jugoslaviji, ker je nevarnost, da bodo tam ljudje umirali od glada, če jim ne bomo pomagali.

O.: Žal, v tem pogledu nisem optimist. Mi smo sicer to zahtevali, ne zato da se maščujemo nad Italijo, ampak zato, da pomagamo našemu ljudstvu, ki so mu italijanski okupatorji požgali domove in uničili njegovo premoženje. Medtem nekateri mislijo, da bi bilo treba Italijo oprostiti reparacij in ni še definitivno sklenjeno, ali bodo Italijani sploh plačali reparacije in koliko bodo plačali. Jugoslavija je s svoje strani naglasila, da odločno zahteva del reparacij od Italije, zato da bi mogla našim ljudskim množicam nuditi vsaj najpotrebnejše pri obnovi domov. Mi zahtevamo reparacije samo v takšni meri, kolikor je potrebno, da bi se mogla popraviti najbolj neposredna škoda na premoženju našega ljudstva. Ali bo to že pred to zimo, je zelo težko odgovoriti. Sodeč po sedanjem stanju konference v Londonu, je malo verjan, da bo do tega prišlo že v tej zimi.

V.: Žal mi je, da moram ponovno govoriti o tem vprašanju, toda gospod podpredsednik, dejali ste, da nekateri trdijo, da Italiji ne bi bilo treba plačati reparacij Jugoslaviji. Vprašam, kdo je to, ki to trdi in kakaj se načena tako to vprašanje?

O.: Ne gre samo o plačilu reparacij Jugoslaviji, temveč za vprašanje, ali bo Italija sploh komu plačala reparacije; kolikor vem, zavzemata to stališče vladi Zedinjenih držav Amerike in Anglije. To vprašanje sicer še ni dokončno formulirano, kakor tudi še ni rešeno, vendar je bilo približno tako načeto v razpravi. Kako je rešeno, ne vem.

V.: Kakšno je stališče Sovjetske zveze v vprašanju plačila reparacij za škodo, ki so jo napravili Italijani s svojim požiganjem, pokolji in pustošenjem po Jugoslaviji?

O.: Kolikor sem poučen, Sovjetska vlada zavzema stališče, da mora Italija plačati reparacije, nisem pa poučen o obsegu teh reparacij. Ponavljam, da so o teh vprašanjih samo razprave in da končne sklepe v tem pogledu ni. Imel sem tudi vtis v Londonu, da zavezniška javnost nima pravega pojma, kakšno škodo so napravili italijanski okupatorji v državah, zlasti v Jugoslaviji in verjetno v Grčiji ter da je prevladovalo v zavezniški javnosti mišljenje, da so škodo napravili v teh državah samo Nemci. Naše poročanje o posledicah italijanske zasedbe v Jugoslaviji je nedvomno napravilo vtis na zavezniško javnost in, mislim, tudi na zastopnike zavezniških držav.

Predsednik Narodne vlade Hrvatske dr. Vladimir Bakarić o „Pastirskem pismu“

Ob priliki pastirskega pisma katoliških škofov, ki so ga čitali po nekaterih katoliških cerkvah, je predsednik Narodne vlade Hrvatske dr. Vladimir Bakarić odgovoril sodrušniku »Vjesniku« na sledeča vprašanja.

»Tovariš predsednik, ali vam je znano pastirsko pismo katoliških škofov, ki ga čitajo po nekaterih cerkvah, in kaj sodite vi o njem?«

— Čital sem to pismo in znano mi je v kakšnih okoliščinah je bilo izdano. Obžalujem, da sem na njem našel podpise nekaterih škofov, ki bi jih ne bilo treba. Vsebina pisma me ni presenetila in njegova objava je najboljši dokaz narodu, na kateri strani je pomanjkanje dobre volje za pravilno in koristno reševanje vprašanja odnosa cerkve in države.

»Kateri očitki se vam zdijo najhujši?«

— Oni, ki je v njih najmanj resnice. To so očitki o priganjaju Cerkve in duhovščine, s trditvami, ki prav presenečajo. Obtožujejo nas celo, da smo sodili na smrt »nedolžne« duhovnike in »nepsotniške fašistične ideologije« ter da smo povsem nedolžne frančiškane iz Širokega Brijega postrelili brez obsodbe. Mislim, da je široki Brijeg tako dobro znan, da bi o njem sploh ne bilo treba izgubljati besed. Vsa javnost je lahko sprevidela tudi iz ustaškega tiska, kakšno je bilo to leglo izdaje in kakšni so bili ti frančiškani, propovedniki narodnostne mržnje in organizatorji pokolja. Vsi so padli s puškami v rokah, med njimi je pa bilo tudi nekaj ustaških oboroženih funkcionarjev. Mislim, da bi to morali vedeti vsaj nekateri podpisani škofi. O tej stvari ne sodim povprečno, ker sem imel tudi sam osebno priliko prepricati se o tem iz dokumentov, ki jih je naša vojska našla v širokem Brijegu, in ker sem slišal izpovedi ljudstva iz tega kraja o samostanu in njegovi usodi. Razumljivo je, da je treba te poizkuse prikazovanja pogina ustaških zločincev, češ da je bila napadena katoliška duhovščina, oceniti kot zagovor izdaje; zato ni čuda, da je ljudstvo pravilno razumelo in zavrnilo pastirsko pismo. Ni treba še posebej govoriti, da je pisec pastirskega pisma v tem odstavku prekoračil vse mere v svojem besu ter napisal tudi besede, ki spadajo pod redni kazenski zakon.

»Kako je z namišljenim priganjanjem cerkve?«

— Ponovno trdim, da pri nas ni nobenega priganjanja Cerkve. Lahko bi našel, kaj vse smo storili, da bi bilo ustrezno našim katolikom v pogledu verskih potreb (katoliki tvorijo vsekakor veliko večino hrvatskega naroda). To smo delali tudi med vojno. Prizadevali smo si, da bi našli našim vojskim edincem v osvobojenih krajih duhovnike in lahko dokazemo, da smo v tem pogledu naleteli na ogromne težave. Zahtevali smo duhovnike tudi pri najbolj odločilnih cerkvenih činiteljih, toda nismo našli razumevanja. Zdal se pa obratoma (ne prvič) na duhovnike s prošnjo, da v svojih župnijah delajo nadalje za zblizanje naših narodov ter da si prizadevajo opraviti medsebojno neznanje, da nam tako pomagajo pri zdravljenju ran, ki nam jih je

zadala vojna. Mislim, da ne more nihče imenovati priganjanja Cerkve, če je bil n. pr. zaprt in obojen Josip Miller, ki je preskrboval ponarejene propustnice in omogočal ustaškim funkcionarjem, da so iz Zagreba odhajali v gozdove. A podobnih razlogov za posredovanje naših organov je nedvomno dovolj tudi zdaj. Na primer, ko Milivoj Krema strelja na našega kapetana Globočnika in najde prenočišče pri katoliškem duhovniku. Ustaški političnega agenta Krešimira Suklječa, ki je toliko nedolžnih ljudi poglaval v smrt, je skrivaj neki menih 14 dni na podstrešju samostana na Kaptolu. Ali na primer Vatroslav Vrdoljak, ki je bil poslan iz Trsta po Udovića v Zagreb in je dobil v frančiškanskem samostanu na Trsturi dokumente in obleko Engelberta Grčiča iz zagrebškega samostana. Podobnih primerov bi vam lahko našli še več. Od strani Cerkve za ni bilo nič ukrenjeno, da se ta žalostna delavnost očisti iz njenih vrst, temveč jo skušajo prikriti in braniti v pastirskem pismu.

»V pastirskem pismu naglašajo plebisitno prijavljanje za pouk verouka. Kaj sodite vi o tem?«

— Iz tega obravnavanja stvari lahko presodite duh pastirskega pisma. Ogromna večina Hrvatov so katoliki in po vsem naravno je, da so zahtevali za svoje otroke versko vzgojo. Ne vidim v tem nič nenavadnega, niti »plebisitnega«, ampak samo nekaj navadnega in vsakdanjega kar smo pričakovali in tudi sami omogočili.

»Po vašem mišljenju torej pastirsko pismo ni olajšalo ureditve odnosov med cerkvijo in državo. Kateri so torej pravi razlogi odnosov in kaj sodite o nadaljnjem razvoju?«

— Ako pazljivo čitate pismo, opazite, da težišče očitkov ni v nobenem razmerju z zahtevami. Zahteve so namreč takšne, ki jih ni še uresničeno in jih bomo uresničili (razen nekaterih, nekaterere druge pa z modifikacijami) ne glede na to, da jih zdaj postavljajo v tej obliki. To terjajo koristi naših katolikov. O tem bomo govorili ob drugi priliki. Nastaja torej vprašanje, zakaj so bile te obtožbe, ki sploh niso resnične, naslovljene na ljudstvo v obliki pastirskega pisma. Morda se je komu zdelo potrebno, da nas ščeta v naši potrditvi (ter da nas izpodbode k nepremišljenim dejanjem. Morda, toda mi bomo nadaljevali pot, na katero smo stopili in ki je edino pravilna in koristna in za katero se je odločilo tudi naše katoliško ljudstvo. Kljub pastirskemu pismu mislim, da smo precej napredovali pri reševanju ureditve odnosov med cerkvijo in državo. Trdno sem prepričan, da nas ta poizkus, ki ga nismo izžvali mi, ne bo zmotil na naši poti. To nam dokazuje urejevanje vseh odnosov na terenu in čedalje večje število dobrih duhovnikov, ki so stalno v stiku z ljudstvom. To so mi potrdili tudi škofi, ki so me po konferenci obiskali in ki niso bili nastrojena tako, kot zahteva to pastirsko pismo. Varljivo so upi proustaških elementov in dobro bi bilo, da bi na to pomislili, dokler še ni prepozno.

Živahne priprave na volitve po domovini

S tovarišem Titom na čelu smo vse težave premagali s krvjo, napori in žuljavimi rokami

Sreten Žujović na konferenci žena VII. rajona v Beogradu

Zene VII. rajona v Beogradu so imele v petek v tovarni »Vapac« prvo predvolivno konferenco, ki jo je vodila Ružica Mladenović, tajnica AFŽ. Najprej je spregovorila Slavka Parenta, načelnica socialnega oddelka INO-a. Cestitala je VII. rajonu, da ima na kandidatski listi najboljšega sina našega naroda, tovariša Tita, ter naglasila demokratični značaj volitev, ki se jih prvič v zgodovini naših narodov udeležijo tudi žene. Bivša Jugoslavija je izenačevala pravice žene s pravicami nedoletnih in slaboumnih. Nova, ljudska oblast, je razveljavila vse zakone, ki zaslužujejo žene. Svoje pravice so žene dobile z borbo in znale jih bodo tudi obrdžati. S svojim dosedanjim delom so beograjske žene dokazale, da so konstruktivne ustvarjalke v graditvi naše države. S svojo veliko udeležbo pri volitvah bodo dokazale, da so neomahljivo za republiko.

Spregovoril je tudi zvezni minister za finance, Sreten Žujović-Crni:

»Onim, ki se ponajsoj za demokracijo in jo zlorabljajo, bi bilo treba vbiti v glavo, da nimajo pravice imenovati se demokrati. Mislim, da tukaj lahko odkrito govorimo o razpoloženju večine ljudstva. Mi smo večina! Z zlitjem naše volje v celoto pod razumnim vodstvom — in mi ga imamo — opirajoč se na navdušenje ljudstva, bomo zmagali. Gospod Grol ne more razumeti, kaj je to: navdušenje naroda. On to imenuje »kričanje«. Ne razume, da je to »kričanje« — glas naroda.

Med volivno kampanjo moramo razčistiti nekatere politične pojme. Ne bomo se celo večnost prepirali z gospodom Grolom. Ko končamo volitve ter oddamo svoje glasove za to, kar zdaj obstoja, bomo imeli zastopnike ljudstva, ki bodo šli dalje, kakor se je šlo doslej. S krvjo in z napori v borbah, posledje pa z žuljavimi rokami smo doslej premagovali vse težave, na čelu s tovarišem Titom in zdaj vprašamo narod, kako naj nadaljujemo. Volitve bodo razčistile položaj.

Naša nova demokratična federativna republika bo primer nove države, da jo bodo ljudje upravičeno imenovali: nova Jugoslavija. Povsem jasno nam mora biti vprašanje oblasti. Naj nam oprostijo oni, ki se zdaj pritibolajajo kakor maček vrela kaša. Tisti, ki bi rad prejel oblast iz rok ljudstva — to težavno in veliko odgovornost — bi moral nuditi ljudstvu o sebi neko jamstvo.

Ako zdaj kdo pride in zahteva oblast, želim, da mu lahko povem: zaslužil si

jo. Mi pa naših »demokratov« nismo videli, da bi nastopili, recimo med vojno, z neko svojo skupino, s svojo limbo. Poznamo jih izpred vojne. Zaradi njihove »demokracije« je prišlo do 6. januarja, do Obznane, do pretepanja, prišlo je leta 1941. do izdaje in kapitulacije, do propasij države. Kako bi mogli zdaj izraziti zaupanje ljudem, ki so že enkrat bankrotirali? Sedanja ureditev, ki jo je ljudstvo ustvarilo, mora ljudstvo varovati ter braniti.

Zdal je predvolivna dejavnost Ljudske fronte takšna, da se čedalje bolj — čim bolj se bližajo volitve — kaže, ne razpad, ampak ničevost »demokratske« opozicije. Kaže se pravi odnos med njihovimi gesli in stvarnostjo: ne morejo sestaviti niti ene okrožne liste. Njihova »demokracija« je trčila ob našo in izkazalo se je, da je naša močnejša, boljša, ljudska.

Ko vidimo znaj s kakšnim navdušenjem se udeležujejo množične organizacije Ljudske fronte, žene in mladina političnega življenja in obnove domovine — se nam utrjuje prepričanje, da bomo vse težave premagali. Ko vidimo zdaj kaj vse je doslej storjeno z Ljudsko fronto in se zavedamo, kakšne so bile težave, gremo mirni in polni srca naprej, prepričani, da bomo dosegli vse, kar nameravamo.

Zborovalke so spremljale govornika z odobravanjem ter navdušenimi klici republikli. Svojo prvo predvolivno konferenco so zaključile z burnimi manifestacijami tovarišu Titu, Ljudski fronti in republikli.

Volivno zborovanje beograjskih delavcev in nameščencev

V nedeljo dopoldne je bilo na Slaviji v Beogradu veliko volivno zborovanje delavcev, nameščencev, žen in mladine. Govorili so razen znanih sindikalnih delavcev še drugi odlični govorniki, in sicer narodni junak tovariš Aleksander Ranković, generalni poročnik Jugoslovanske armade.

Moša Pijade kandidat Sremske Mitrovice

V Sremski Mitrovici je bilo veliko volivno zborovanje, ki se ga je udeležila množica meščanov, kmetov, delavcev in mladine. Zborovanje se je udeležil tudi podpredsednik Začasne narodne skupščine Moša Pijade, ki ga je množica sprejela z viharnimi pozdravi. Za-

prosili so ga, da spregovori prebivalcem Sremske Mitrovice. Moša Pijade je več let prebil v zaporu v Sremski Mitrovici kot politični kazenec. Ljudstvo Sremske Mitrovice ni pozabilo velikega narodnega bora in izrazilo željo, da Moša Pijade kandidira za mesto in okraj Sremsko Mitrovico. Moša Pijade je tej želji ustregel. Ob tej priliki je naslovil Izvršnemu odboru oblastnega odbora Ljudske fronte pismo, v katerem je izjavil, da sprejema predlog za kandidaturu.

118.468 din za volivni fond

Artilerijska brigada XI. udarne divizije je zbrala za volivni fond 118.468 dinarjev. To je izredno visoka vsota, če upoštevamo gmetne razmere borcev in poveljstva te brigade; zbrali so jo lahko pač po zaslugi izredno živahne organizacije nabiralne akcije v vsej brigadi. V brigadi je bilo razpisano medsebojno tekmovanje za zbiranje prispevkov in prišlo je res do ostre tekme za prvo mesto. Tekmovali so vsi: baterija z baterijo, divizija z divizijo, borci med seboj, prav tako oficirji med seboj, pa tudi borci z oficirji. Uspehe tekmovalj so objavljali v dnevnih obvestilih, ki so jih zaradi tega pričakovali vselej z velikim zanimanjem ter nestrpnostjo. Prispevke so zbrali točno v predpisanem

Maršal Tito izvoljen za nosilca liste bihaškega okraja

V petek je bila okrožni volivni komisiji za bihaško okrožje predložena lista kandidatov za poslanke Ustavodajne skupščine za bihaško okrožje. Nosilec liste je maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito, predsednik zvezne vlade demokratske federativne Jugoslavije. V volivnih okrajih Drvar in Grabovo prav tako kandidira maršal Jugoslavije Josip Broz-Tito, njegov namestnik pa je Djuro Kučar-Stari, minister Narodne vlade Bosne in Hercegovine. V ostalih okrajih bihaškega okrožja kandidirajo: volivni okraj Bosan-

Proglas članom Demokratske stranke

Izvršni pripravljalni odbor Demokratske stranke je izdal proglas svojim članom in pozval vse resnične demokrate, vse svobodoljubne in borbene sile ljudstva, da na dan volitev, dne 11. novembra 1945, odidejo na volišče in glasujejo za one poslanske kandidate, o katerih so prepričani, da bodo upravičili njihovo zaupanje in izpolnili svojo dolžnost do volilcev, ljudstva in države. V proglasu je rečeno: »S tem, da glasujete za poslanske kandidate Ljudske fronte, za zve-

Prispevke za volivni sklad Osvobodilne fronte pošiljate lahko tudi na naslov uredništva »Ljudske pravice«, številka ček. računa 16.690, z oznako »za volivni sklad.«

roku, čeprav so mnogi hoteli prispevati še pozneje. — Visoka politična zavest artilerijske brigade XI. udarne divizije v Zaječarju, ki je našla tako lep izraz ob tej priliki, zasluži največje priznanje.

Peter Drapšin v Bačkem Petrovem Selu

Bačko Petrovo Selo je obiskal general Peter Drapšin kot poslanski kandidat starobežejskega okraja. Prebivalstvo mu je prirredilo slovesen sprejem. Pozdravil ga je tovariš Farago Andraž. V svojem govoru, ki so ga prevedli v madžarščino, je general Drapšin naglasil pomen narodne oblasti in se dotikal agrarne reforme ter vseh drugih pretilih vprašanj. Zborovalci so živahno odobraval govornikove besede in zborovanje se je razvilo v lepo manifestacijo bratstva in enotnosti naših narodov.

Maršal Tito izvoljen za nosilca liste bihaškega okraja

Palanka: kandidat je minister Narodne vlade Bosne in Hercegovine Ilija Dosel, namestnik krojač iz Petrovca Hasan Smajl Mujagić; volivni okraj Bosanska Krupa: kandidat je polkovnik Djurin Sredojević, namestnik Ale Torziš iz Krupa; volivni okraj Velika Kladuša — Cazin: kandidat je Handija Amanović, namestnik Mile Doidur, delavec iz Velike Kladuše; volivno okrožje Bihać: kandidat je Enver Radić profesor iz Bihaća, namestnik je delavec Mile Mandić. Lista HRSS bo objavljena pozneje.

širokih ljudskih množic. Naša gesla so: svoboda, demokracija, socialna pravičnost, federativna ureditev države, republika, enakost in enakopravnost vseh jugoslovanskih narodov, slovska skupnost in najtesnejša zveza z vsemi slovenskimi narodi s Sovjetsko zvezo na čelu, razširjenje in poglobitev prijateljskih odnosov z našimi zaveznički Anglijo in Ameriko in vsemi svobodoljubnimi narodi.

Predvolivno zborovanje v Kosjeriću

V Kosjeriću je bilo predvolivno zborovanje Ljudske fronte, kateremu je prisostvovalo okoli 1500 ljudi iz črnogorskega okraja. Zborovanje je otvoril predsednik okrajnega narodnega odbora Milan Petrović. Nato je govoril Marinko Jevtić, kmet iz Seče Reke, kandidat na listi fronte za črnogorski okraj. Med ostalim je rekel: »Moramo glasovati za republiko, ker to pomeni glasovati za tak red, v katerem bo dobro tako kmetu, kakor delavcu, kakor tudi vsakemu, ki ljubi svoje ljudstvo in vse, kar je njegovega.« Na zborovanju so govorili kapetan Aca Cizmić in mnogi drugi. Zborovanje se je končalo z vzklikanjem republikli.

Volivni sklad OF

Doslej objavljeni znesek:	din 310.800.—
Okrajni NOO Kamnik	5.785.—
Oddelek za trgovino in preskrbo pri OOOF za ljubljansko okrožje	1.100.—
Org. ZDNUPIJ »Usnjeni izdelki v Ljubljani	293.—
Teren VII. četrti Viš	3.000.—
Teren VIII. četrti Viš	1.458.—
Teren IX. četrti Viš	2.055,50
Teren X. četrti Viš	802.—
Teren II. četrti Viš	2.570.—
Četr. Moste	2.695.—
Četr. Bežigrad	980.—
Četr. St. Vid	4.650.—
Uprava »Slov. poroč.«	2.097.—
Pošta Ljubljana I	226.—
Četr. Center	12.808.—
Komisija za ugotavljanje zločinov okupatorjev in njihovih pomagačev	1.187.—

Skupaj: din 352.560,50

Se bolj kot kdaj koli velja ljudsko geslo: Smrt fašizmu — svoboda narodu!

Sovjetski pisatelj Boris Gorbатов v Ljubljani

Ze nekaj dni se mudi v Ljubljani sovjetski pisatelj Boris Gorbатов, pisec mnogih pomembnih del iz življenja sovjetskega ljudstva.

Boris Gorbатов je doma iz Donbasa. Ze s 14 leti je postal urednik tovarniškega lista. Z 20 leti je napisal svoj prvi roman iz življenja donbasa. Njegov prvi roman je »Pravda« je pisal članke o gradnji hidrocentrale na Dnjepru, o gradnji naprav v Makedoniji, plavžev v Džerdžinsku in o novih rudnikih v Sibiriji. S herojem Sovjetske zveze Molokovim je preletel Arktiko in napisal knjigo o junaštvu sovjetskih ljudi v večnem snegu. V tej vojni je odšel na fronto kot vojni dopisnik »Pravde« in sodeloval v osvoboditvi Donbasa. Znan je njegov medvojno napisani roman »Neuklonljivci«, ki je bil tiskani pri nas že v partizanih in bo v kratkem izšel tudi v slovenskem prevodu. Pisatelj je ta roman priredil tudi za film poleg tega je napisal scenarij za film »Bilo je v Donbasu« in za vrsto drugih filmov.

Včeraj dopoldne se je pisatelj Gorbатов sestel v Ljubljani s predstavniki naše literature, da se v tovariškem razgovoru pomeni z njimi o problemih, ki so se stajali v tej vojni in ki se stavlja danes pred sovjetskega pisatelja, da jih seznanj s položajem in vlogo, ki jo igra pisatelj v sovjetskem življenju.

Uvodoma je Boris Gorbатов poudaril, da je pooblaščen slovenskim pisateljem izročiti bratski pozdrav njihovih sovjetskih tovarišev. Prosil je vse zbrane, naj mu zastavljajo vprašanja o vsem, kar jih v sovjetski literaturi zanima in omenil, da bo na ta vprašanja odgovarjal ne kot teoretik, temveč kot praktik, kot človek, ki sam piše knjige.

Na vprašanje, kaj so delali sovjetski pisatelji med vojno, kaj delajo sedaj in s kakšnimi snovmi se ukvarjajo, je Gorbатов obširno pojasnil, da vojna sovjetskih pisateljev ni našla ne pripravljenih. Ze pred vojno s Finsko, pred praskami z Japonsko itd. je obstajala posebna Vojna komisija pisateljev, ki ji načeluje vojni heroj Sovjetske zveze Vsevolod Višnjevski. Ta komisija je vodila pregled nad vsemi pisateljskimi močmi v Sovjetski zvezi, in ko je izbruhnila vojna, so bili vpoklicani pisatelji v vojsko predvsem kot pisatelji, kot izvrševalci svojega pisateljskega poklica. Seveda so bili tudi pisatelji, ki so šli na fronto kot aktivni vojaki in oficirji, ki so se udeleževali bojev in ofenziv v prvi bojni črti. Nekateri, zlasti starejši pisatelji, pa so bili evakuirani v zadnje. Veliko je število pisateljev, ki so padli v bojih proti sovražniku. Med njimi so tudi marsikateri najbolj znani in najbolj znana imena v sovjetski literaturi. V vojni so se pisatelji uveljavljali predvsem kot uredniki in sodelavci najrazličnejših armadnih listov in časopisov. Vse ljudstvo je v času vojnih grozot, naporov, pa tudi veselja, kadar so bili vsi ti napori kronani z zmago, poslušala, kaj mu govore njegovi pisatelji. Publicistična in umetniška dela Ilje Ehrenburga, Nikolaja Tihonova, Vande Vasiljevske, Grosmana, Leonida Leonova, Alekseja Tolstoja so bila za sovjetskega vojaka ogromnega pomena. Izhajala so v milijonih izvodov. Nemogoče si je zamisliti epopeje obrambe Leningrada brez Alekseja Tolstoja ali Nikolaja Tihonova, ime Grosmana in Simonova je najtesneje zvezano s staljingraskimi junaštvij. Vojna je prebudila in priklicala k besedi tudi take pisatelje, ki so že dalj časa molčali. Tako je na primer stara pesnica Ana Ahmatova, žena Nikolaja Gumileva, ki je bil ubit kot kontra-revolucionarni oficir, med vojno pisala stihove v »Pravdo«, glasilo Komunistične partije. Vojna je vzbudila Vero Imber, vzbudila jo sicer tihega in mirnega Grosmana, da je v svojim pisnjem navduševal sovjetskega vojaka. Solohov je v vojni napisal svoje znamenito publicistično delo »Nauk sovrastva«.

Kakšne snovi se pojavljajo in se bodo pojavljale v sovjetski literaturi sedaj po končani vojni? Med vojno je pisal pisatelj to, kar je bilo najbolj nujno, s čemer je najbolj neposredno koristil ogroženi domovini. Zdal v miru se bodo sovjetski pisatelji nedvomno še dolgo ukvarjali z vojnimi motivi. Zdal bodo pravzaprav šele našli pravega miru in časa, da povedo svojo pravo in zadnjo besedo o tej vojni. Sovjetski pisatelji so dolžni povedati svetu, zakaj je njihova domovina zmagala. Po mnenju pisatelja Gorbatova je zmagala zato, ker je sovjetska, ker ima kolhoze, socialistično industrijo, Rdečo armado, ker vlada v njej bratstvo med narodi.

Pojavljajo pa se že tudi nove snovi. Nedvomno se bo marsikateri sovjetski pisatelj inspiriral ob vprašanjih in ob delu ljudstva za obnovo. Z zgodovinsko snovjo se je ukvarjal sovjetski pisatelj pred vojno, z uspehom se je ukvarjal z njo med vojno, kar nam kažejo zgodovinski teksti o Pugačevu in Ivanu Groznom, ukvarjal se bo nedvomno z njo tudi po vojni.

Vsaka knjiga, ki izide v Sovjetski zvezi, je kulturni dogodek. Ocenjena je, in če je dobra, se takoj prevaja in jezik vseh sovjetskih narodov. Ruske pisatelje pozna vsa Sovjetska zveza, prav tako kakor pozna vsa Sovjetska zveza izbeško, gruzinsko ali katero koli drugo sovjetsko sodobno in klasično literaturo. Nekateri ukrajinski pisatelji in pesniki so v celoti prevedeni v ruščino, tako Pervomajski,

Riljski, Arkadij Kulišev itd. Pisatelji raznih sovjetskih narodov prihajajo v Moskvo. Zveze med vsemi sovjetskimi pisatelji so prisrčne in silno tesne.

Sovjetski pisatelji so organizirani v svoji zvezi, ki je odprta vsakemu pisatelju, brez ozira na politično, literarno ali kakršno koli usmerjenost. V njej so tako komunisti, kot na primer Solohov, kakor tudi nekomunisti, kot na primer Solohov, Leonov, Pasternak in Grosman. Za sprejem v zvezo je potrebno, da ima pisatelj publicirano knjigo samostojnega umetniškega pomena. Vsaka republika ima svojo federalno pisateljsko zvezo in vse skupaj se vežejo v skupno organizacijo vseh sovjetskih pisateljev. Podružnice te zveze so po vseh okrajih in vsaka podružnica ima tudi svojo založbo. Te založbe izdajajo knjige, revije in zbornike. Na čelu zvez sovjetskih pisateljev stoji predsednik njene uprave Nikolaj Tihonov, vitez sovjetske literature. Poleg te zveze obstoja še posebna sindikalna organizacija, ki zajema prav vse, ki se ukvarjajo s pisateljevanjem. Posebna ustanova je tako imenovani »literarni fond«. Ta ima nalogo ukvarjati se z gmotnim položajem pisateljev in skrbeti za vse njihove gmotne potrebe od obleke pa do poletnega oddiha. Sredstva dobiva ta fond od založb, ki morajo vanj vplačevati določen odstotek od svojega dobička. Poleg tega so velike dotacije, ki jih nudi temu fondu država. Prva skrb tega fonda je, da pisatelj lahko mirno piše. V ta namen so osnovani posebni umetniški domovi, vile s šestimi do osmimi sobami. Najdemo jih v bližini Moskve, na Kavkazu in drugod. Tu je pisatelju za razmeroma majhno plačilo na razpolago vse, kar potrebuje, tako da se lahko v miru posveti samo svojemu pisateljevanju. Ta fond ima svoj poseben zdravstveni odtok s klinikami in sanatoriji ter s posebnimi zdravniki, ki bde nad zdravjem pisateljev. Poseben odtok skrbi za otroke pisateljev. Literarni fond razpolaga s svojo krojaško, čevljarško, fotografsko in najrazličnejšimi drugimi delavnicami.

Pisateljevanje je v Sovjetski zvezi poklic. Pisateljevo delo in njegova naloga v Sovjetski zvezi je pisati knjige. Redno dopisništvo pri časopisih je izrednost, ki jo je pisateljem narekovala vojna. S posebnim zakonom je v Sovjetski zvezi urejeno vprašanje honorarja, tako da je pisatelj v polni meri nagrajen za svoje delo. Založniška podjetja so v glavnem državna. Ta podjetja imajo najrazličnejše odseke: vojnega, medicinskega, gospodarskega, poljedeljskega itd. Pisateljev se tičeta dva odseka: mladinski in umetniški. Tu izhajajo večinoma knjige domačih in tujih klasikov in sodobna domača in tuja dela, katerih cena je splošno priznana. Zveza pisateljev pa ima poleg tega še svojo lastno založbo, ki izdaja izključno knjige sodobnih domačih in tujih avtorjev. Nadzorstvo nad tem, kaj izide in kaj ne izide, imajo pisatelji sami. Pisatelji tudi pazijo, da ne izhajajo slaba dela, ki bi ne bila na dostojni umetniški višini. To je važno predvsem zaradi tega, ker je žejna ljudi po knjigi v Sovjetski zvezi ogromna. Vsaka nova knjiga se mudi v knjigarjni komaj nekaj ur in že je ni več. Vsaka vas, vsaka tovarna, vsak klub ima namreč svoje knjižnice.

Mnogo skrbi se posveča v Sovjetski zvezi mladim nadarjenim pisateljem. Pri vsaki federalni zvezi pisateljev je poseben odbor, ki skrbi za mladi naraščaj, ima z njim zvezo in ga vzgaja. Obstoja tudi poseben inštitut za mlade, nadarjene pisatelje. Priznani sovjetski pisatelji se zelo mnogo ukvarjajo z mladimi talenti. Vsakdo od njih si šteje v posebno čast in zaslugo, če odkrije kak novi, doslej še nepoznani talent. Mladim pisateljem so odprte vse možnosti, da se uveljavijo in napredujejo. Edino, kar morajo imeti sami, je nadarjenost in sposobnost.

Kakšno je razmerje sodobnih sovjetskih pisateljev do ruske klasične literature? V prvih letih po revoluciji so futuristi in razni drugi novoustrujarji odklanjali klasike in jih zametavali. Sodobni sovjetski pisatelji pa se smatrajo za učence in naslednike klasične ruske literature. Od Puškina, Tolstoja, Nekrasova, Saltikova-Ščedrina pa preko Gorkoga, Bunjina, Bloka in Bagrickega vse do danes vodi ena sama nit. Kar se tiče razmerja do zapadne literature, so se sovjetski pisatelji največ utili ob francoski literaturi: Stendhalu, Flaubertu in Balzacu. Od modernih se je tupatam pojavljal vpliv Dos Passosa in Marcela Prousta. Zelo cenjena je tudi sodobna ameriška literatura. Posebno izrazitega vpliva zapadne literature na sovjetsko pisateljevanje ni, zlasti ne vpliva evropske dekadentne literature. Sovjetski pisatelji so realisti, ki se uče v ruski klasiki. Vse formalistične struje so tuje duhu sovjetskega pisatelja. Kar se tiče razmerja do starejših književnikov, smatra Gorbатов, da ne gre presojati tako, kakor so včasih hoteli nekateri vulgarni sociologi, ki bi hoteli v literarno zgodovino vnašati delitev pisateljev med sovjetske in protisovjetske. Danes gleda sovjetski pisatelj na svoje klasične predhodnike s stališča tistega dela, ki so ga v svojem času lahko prinesli k rasti ruske literature. Dostojevski se danes izdaja, uprizarja, v delu je pravkar film »Bratje Karamazovi«.

Kar se tiče posameznih umetniških poudrov, bi bila danes v Sovjetski zvezi na prvem mestu glasba, ki ima nedvomno svetovni pomen. Na drugem bi bilo gledališče, ki je prav ta-

SPOMIN NA UMORJENE TALCE

Največji zločin, ki so ga italijanski fašisti in domači izdajalci storili v Ljubljani, je bila ustrelitev 24 talcev dne 13. oktobra 1942 v Ciril-Metodovi ulici. Tisti dan zjutraj je prejel za svoje izdajalsko delo zasluženo kazen bivši ban, predstojnik konsulte in organizator bele garde, dr. Marko Natlačen, kakšnih 10 ur pozneje pa so pred njegovo hišo postrelili talce, izbrane iz ječ sodišča in šempetrski vojašnice. Talce so streljali v Ljubljani že od pomladi leta 1942 in po vsaki usmrtitvi je bilo v »Jutru« in »Slovencu« objavljeno:

»Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino in poveljnik XI. Armadnega zbora objavljata: Izvajajoč naredbo z dne 13. aprila t. l. in ker je potekel predpasani čas, ne da bi bili odkriti storilci, je bila odrejena usmrtitev toliko in toliko oseb, ki so zanesljivo krive terorističnega in komunističnega delovanja.«

Po moritvi 15. oktobra take objave ni bilo, ker se morilec pač ni zdelo več vredno in potrebno, da bi prikazovali nekakšno ugotavljanje »zanesljive krivde«.

Dne 13. oktobra 1942 umorjeni talci pa so bili vsi žrtve domačih izdajalcev, ker je imelo ovadništvo in krvništvo takrat že svoj sistem. Ta sistem se je začel z mesecem junijem, ko je postal general Rupnik ljubljanski župan in ko je škofov namestnik v svojem govoru na pogrebu dr. Ehrlichja govoril o nekdanji beli Ljubljani, ki postaja vse bolj rdeča, ter so italijanski fašisti pač vzeli te besede za željo in predlog, naj uničijo vso tisto Ljubljano, ki neče biti bela. Iz raznih stanovskih skupin, iz ustanov in raznih uradov so odbrali po več ljudi, da imajo rezervo talcev. Značilen primer izbiranja talcev je bil naslednji:

Policijski uradnik Kukovič, ki je opravljal službo nekakšnega referenta za gospodarske panoge, je svoje izdajalsko delo plačal s svojim življenjem 9. oktobra 1942 in zvečer istega dne so pripeljali v detektivski odtok kvesture 10 predstavnikov ljubljanskega gospodarskega življenja. Bili so to trije inženirji raznih panog in strok, najbolj znan avtomobilist, trgovec z modnim blagom, trgovec z vinom, eden izmed najuglednejših gostilničarjev, oba urednika »Trgovskega lista« in tudi profesor, ki je bil med to desetorico, je bil v zvezi z gospodarskim življenjem, ker je deloval na strokovnem učilišču. V sobi italijanskih detektivov je bilo razpoloženo kakor v kakšnem velesojemskem uradu, kjer popisujejo obiskovalce, a med vojnjo od kvesture do šempetrske vojašnice je tov. Pavle Magdič tovarišem dejal:

»Zaradi Kukoviča sme tu in pripravljani moramo biti, da bodo enega ali dva zaradi jega ustrelili.«

Desetorica, vzeta za talce zaradi izdajalca Kukoviča, da bi smrt enega ali dveh ustrašila vse gospodarske kroge, pa je po golem naključju naletela še na hujo usodo. Zaradi Natlačena so bili ustreljeni trije: Pavle Magdič, inž. Peter Kresnik in Mirko Stopič, naslednji dan pa sta padla še dva zaradi policista Kukoviča, čigar smrt je bila povod aretacije in izbire za talce vse desetorice. Ostalim članom te desetorice so pozneje uradniki na kvesturi in kvesturini v šempetrski vojašnici večkrat govorili:

»Saj veste, da vas je bilo deset in da vas je sedaj samo pet; vedeti pa morate tudi to, da se vam lahko isto pripeti, kar se je pripetilo vašim tovarišem.«

Po golem naključju se to sicer ni pripetilo. Trije so šli na Ustiko, eden je bil izpuščen, drugega pa so izročili sodišču.

Mladinska kulturna skupina „Joža Vlahovič“ v Ljubljani

Kakor smo poročali, prireja danes mladinska umetniška skupina glavnega odbora USAO-a »Joža Vlahovič« iz Zagreba v francoskanski dvorani koncert. Skupina se vrača s turneje po Istri, in ker je to njen prvi nastop v Ljubljani, je prav, če se z njo seznanimo.

Takoj po osvoboditvi Zagreba so mladinci in mladinke raznih poklicev sestavili skupino z nalogo, da dosežejo kulturno umetniško med vsemi plastmi ljudstva, zlasti med delovnimi množicami in mladino. Skupina je dobila ime po mladinskem borcu, mladem kovinarju Jožetu

Ljudska fronta želi, da bodo v Ustavodajno skupščino izbrani najboljši predstavniki ljudstva, ki bodo suvereno sklepali o vseh vprašanjih!
(iz proglasa Ljudske fronte Jugoslavije)

ko v sijajnem razmahu. Na tretjem mestu bi bila literatura in nato likovna umetnost.

O sovjetski literarni kritiki pravi Gorbатов: »Ko napišem knjigo, se kritikov ne bojim. In če se pisatelj kritike ne boji, je to dokaz, da je kritika slaba.« Pač pa je na veliki višini zgodovinska literarna kritika. Sovjetsko puškinoslovje, raziskavanje Shakespeara in drugih je doseglo odlične rezultate. Tudi estetska znanost je na zavidi višini.

Na vprašanje, kakšne vtise odnaša s svojega potovanja po Jugoslaviji in iz stikov, ki jih je imel z našimi pisatelji, je Gorbатов odgovoril: »V Jugoslaviji se zadržujem že mesec dni namesto dveh tednov, kakor je bilo

Liste teh talcev ni mogel sestaviti italijanski fašist in je gotovo, da so jo sestavili domači izdajalci, ki so naposled tudi določili, kdo bo ubit takoj in kdo naj ostane v zaporu, da ga prej ali slej tudi postavijo pred puške ali pa ugonobijo v kakem taborišču. Imena drugih talcev, ki so bili 13. oktobra umorjeni v Ciril-Metodovi ulici, smo že objavili, a tudi za vse te velja isto, kar velja za desetorico od 9. oktobra. Vsi so bili izbrani od domačih izdajalcev, ki so bili vse čas okupacije dobavitelji blaga za fašistične kladivce in mučilnice. Med talci, ki so bili umorjeni 13. oktobra, so predstavniki najrazličnejših strok delavstva ter delovne, zavedne inteligence. Med njimi imamo železničarje, tramvajce, kmete, kvalificirane in nekvalificirane delavce, uslužbence in uradnike raznih uradov in ustanov, in tako se vidi, da je domači izdajalec skrbel, da iz vsega našega življenja iztrebi tisto, kar neče biti belo. Iz ene ustanove ali strokovne panoge so domači izdajalci izročili fašistom večje število mož, da bi imel krvniški sistem na razpolago zadostno število žrtev.

Kadar pa so fašistični voditelji tega krvniškega sistema zahtevali določeno število žrtev, je spet nastopil domači izdajalec, ki je iz rezerve talcev odbral tiste, ki se jih je hotel najprej iznebiti. Na ta način so bile vse tiste objave o ugotavljanju zanesljive krivde gola laž in vsi, ki so bili v zaporih, niso bili nikdar niti vprašani po kakem sodelovanju in udejstvovanju, temveč pridržani in mučeni samo zaradi tega, ker jih je okupatorju —

fašizmu dal na razpolago domači izdajalec.

V soboto, 13. t. m. ob tisti uri, ko je bila izvršena usmrtitev, bo odkrit spomenik umorjenih talcev. Ta spomenik bo spomin in opomin za nas in vse naše potomce ne samo zaradi žrtev, ki so razlile svojo srčno krijo po ulici, kjer bo stal spomenik, temveč tudi zaradi tega, ker je nas in naših potomcev sveta dolžnost, da nikdar ne pozabimo na zločine fašizma, da uničujemo njegove ostanke in zmetke povsod, kjer jih najdemo, ter da pomagamo pri izsleditvi vseh domačih zločincev, ki so krvniški fašizem na kakršen koli način podpirali. Ta dolžnost je najbolj važna. Zavedati se moramo, da je okupator pretežno večino svojih zločinov izvršil s pomočjo domačih pomagačev in izdajalcev. Marsikatero gorje bi nam bilo prihranjeno, če ne bi imeli toliko izrodov in zakletih sovražnikov narodne skupnosti in poštenega sožitja.

Ko so v šempetrski vojašnici popoldne 13. oktobra odbrali talce, je s hodnika do zadeje celice odmeval glas tovariša Pavla Magdiča:

»Za talce gremo, pa nič ne de, zmagaja pa bo naša!«

Tisti, ki so to slovo slišali, in tudi vsi zavedni Slovenci ne smejo nikdar pozabiti te oporoke junaka in mučenika naše osvobodilne borbe. Zmaga je res naša, a zadoščenje nam bo dala šele takrat, kadar bomo mi iz našega narodnega telesa iztrebili vsa tista sovjestva, ki so dajala fašizmu vso podporo, da je mogel uničiti toliko naših dragocenih življenj in tako strašno opustošiti našo domovino.

ki 25 let ni smela govoriti v svoji materinščini, narodno besedo in pesem. Skupina je potovala od Reke, ne da bi se ustrašila težav potovanja po istrskih meščinah in vaseh, zlasti po onih, ki jih je fašistično nasilje najbolj prizadelo. Povsod so prirejali nastope za ljudstvo in vojaštvo. Te prireditve so se spreminjale v prave narodne manifestacije, ker je ljudstvo prihajalo in sprevedilo z znetavami tudi iz zelo oddaljenih krajev. To je zopet dokaz, da je Istra naša in da jo fašisti v 25 letih strahovlade niso mogli raznaroditi.

Da bi se slovenska in hrvaška mladina čim bolj zblížala, ter se še tesneje povežala, je bilo sklenjeno, da skupina priredi koncert tudi v Ljubljani. Ker prav danes končujemo zasedanje plenuma GO ZMS, bo ta prireditev manifestacija bratstva in enotnosti slovenske in hrvaške mladine, ki bo nadaljevala v delu obnovo naše skupne domovine pot, po kateri smo šli skupaj v osvobodilni borbi, ko smo polagali temelje bratske enotnosti.

Posmrtna razstava slik Hinka Smrekarja, Franja Goloba, Lojzeta Sušmelja, Janeza Weissa in Milene Dolganove

V počastitev spomina teh umetnikov, ki so bodisi kot talci, bodisi kot partizani darovali svoje življenje v narodno osvobodilnem boju, bomo v začetku novembra priredili njihovo posmrtno razstavo. Zato naprošamo vse lastnike del navedenih umetnikov, da nam čim prej pošljejo svoje naslove in po možnosti tudi navedejo dela, ki jih imajo. — Društvo slovenskih upodabljalcev umetnikov, Ljubljana — Wolfova ulica 10.

VELIKI KULTURNI FESTIVAL V MARIBORU

Nedeljski festival ljudskih običajev je bil veličastna manifestacija, kakršne Maribor še ni doživel. Dopoldne je bila povorka vseh nastopajočih, ki so se zgrnili na Glavni trg. V povorki so sodelovale skupine iz raznih tovarn in podjetij in prikazovale vsaka prizor iz svojega dela. Kmečke skupine so predstavljale življenje na vasi: viničarje pri delu, kožuharje, orače, kosce, lukarje itd. Sprevod je pokazal delo ljudstva in njegovo življenje, njegov napor, da pride preko težav sedanosti v lepšo bodočnost. Množice, ki so ob cestah opazovale sprevod, so se mu na koncu pridružile in vsi skupaj so napolnili Glavni trg. Več kot 20.000 ljudi se je zbralo na zborovanju, ki ga je otvoril tov. Albert Jakopič, sekretar Okrožnega odbora OF in pozdravil goste: generalnega tajnika Vseslovenskega komiteja v Moskvi, gardnega polkovnika Močalova, člana Vseslovenskega komiteja generalnega majorja Božidarja Maslariča, ukrajinskega pesnika in podpredsednika Vseslovenskega komiteja Maksima Fadejeva Riljskega, zastopnika Narodne vlade Slovenije, notranjega ministra Zorana Poliča, upravnika ljubljanske drame Pavla Golio, predsednika Društva za kulturno sodelovanje s SZ, pesnika Frana Albrehta. Gostom na tribuni so se pridružili

člani okrožnega in mestnega odbora, zastopniki vojske in množičnih organizacij.

Prvi je spregovoril minister Z. Polič in poudaril, da je festival pokazal povezanost delavcev, kmetov in delovne inteligence. V stari Jugoslaviji so se borile posamezne politične skupine med seboj, država pa je sejala razdor med narodi. V borbi smo se strnili in si tako priborili svobodo! Se so ljudje, naši sovražniki, ki govore, da pri nas ni demokracije in hočejo staro strankarstvo, a mi vemo, da nas je samo enotnost privedla do zmage in nam priborila našo svobodo. Tovariš minister je prešel na volitve in dejal, da bo naše ljudstvo dne 11. novembra dokončno spregovorilo. Naša pot je delo in povezanost v obnovi in kdor ne bo hotel z ljudstvom po tej poti, ga bo ljudstvo pregazilo. Osvobodilna fronta danes ne prihaja z obljubami, ona poziva na delo za boljše življenje. Delo, in zopet delo, to je danes naše geslo. Današnji festival nam dokazuje, da na tej zemlji živi narod, ki hoče živeti in si ustvariti boljše bodočnost. Svoj govor je tov. minister končal z vzklikom: »Naj živi enotnost delavcev, kmetov in delovne inteligence!«

Tovariš Fran Albreht je pozdravil zborovanje v imenu Društva za kulturno sodelovanje s SZ in v imenu mest-

nega NO sveta Ljubljane. Obenem je še enkrat prisrčno pozdravil sov. goste.

Ko je stopil pred mikrofon gardni polkovnik Močalov, ga je ljudstvo navdušeno pozdravljalo in ves njegov govor prekinjalo z dolgotrajnim vzklikanjem. Polkovnik Močalov je govoril preprosto in z iskreno toplino, kot govori brat bratu:

»Od tovariša Stalina prinašam pozdrave Mariboru k velikemu prazniku na naših slovanskih tleh. Mi Slovani smo ljudstvo, ki vsakogar, ki pride k nam z dobro besedo, pogostimo, ne damo pa svoje svobode onemu, ki nas hoče zasujiti. Za to svobodo smo prelili reke, morja krvi, slovanski proletarci so žrtvovali zanjo svoja življenja. Prej se bo hmelj potopil in prej bo kamen vzplaval, kakor bodo nas potisnili na kolena. Rusija je mogočna, ima mnogo vojakov in še več orožja, toda ta Rusija prinaša mir, ljubezen, svobodo, človečanstvo in blagoslov ljudstvom. Mi vidimo vaše ruševine, vaša bol je naša bol, kakor je vaša radost tudi naša. Danes se radujemo in naš veliki tovariš, generalisim Stalin, se raduje z nami, kakor je nekoč tudi trpel z nami. Nekeč so Nemci zavzeli dva milijona kvadratnih kilometrov naše zemlje in so rekli, da so Rusi premagani. Ostalo pa je še 19 mi-

lijonov kvadratnih kilometrov. Leningrad so obkolili, a Leningrad je ostal, in tudi Stalingrad se je ubranil. Vojska na zapadu in vzhodu je končana, a ni še uničena reakcija, proti kateri se je treba boriti.«

Svoj govor je končal z vzkliki bratstvu slovanskih narodov, njihovemu človečanstvu, materam, ki so rodile sinove-junake, Jugoslaviji, ki se je v domovinski vojni hrabro borila, maršalu Titu in generalisimu Stalinu.

Množica se je pridružila njegovim vzklikom in se pomirila šele, ko je spregovoril generalni major Maslarič. Spomnil se je na stare čase v Jugoslaviji, ko je sam po Mariboru iskal delo. Zdaj se je vrnil v Maribor, ne ponoči, kakor je takrat odhajal, ampak v soncu Titove Jugoslavije. Vrnil se je v svobodni Maribor, vrnil se je k bratstvu, ki je povezovalo Jugoslavijo s Sovjetsko zvezo. »Mi v tej vojni nismo zmagali morda zato, ker smo imeli več topov kot sovražnik, temveč ker smo se borili v imenu resnice. Težak je bil boj. Treba je bilo združiti razbito domovino, toda doslegli smo bratstvo in v enotnosti je bilo lahko zmagati.« Po tem govoru je množica ponovno manifestirala za bratstvo s Sovjetsko zvezo, za demokratično federativno republiko Jugoslavijo, za tovariša Tita in generalisima Stalina.

S himno »Hej Slovani« je bilo zborovanje zaključeno.

Popoldne je bil na stadionu »Železničarja« festival ljudskih običajev, ki so jih prikazovale skupine iz vse Stajerske in Koroske. Vsemu sporedu so pozorno sledili tudi gostje s predpoldanskega zborovanja. Festival so otvorili s kratkimi govori tov. Liška, član okrožnega odbora, tovariš Melihar, tajnik Maticke kulturnih društev, in pomočnik prosvetnega ministra, tov. Jurančič. Tov. Jurančič je poudaril, da s festivalom ljudskih običajev na naši severni meji, kjer je bil nemški pritisk najhujši, dokazujemo, kako smo si kljub okupatorjevemu nasilju ohranili svojo narodnost.

V prvi točki so prikazali kmetje iz Kotel korosko ohcet in stelerajo, običaj ob spravljaju stelje v jeseni. Preki iz Murskega polja so zaplesali svoje narodne plesce. Prekmurci iz Beltince so nastopili z gostivanjem. Gostija, kakršne pripravajo v Cerkevcih, je žela na festivalu največje občudovanje. — Na koncu so nastopili kurenti, orači in rusa od Sv. Marka niže Ptujja in od Sv. Lenarta.

Veselo se je končalo to ljudsko slavo, z vriskom in smehom, ki so ga štiri leta pogrešali po naših vaseh in krajih, pa se je zdaj spet vrnil v našo svobodno domovino.

Naši agilni partizanski intendantje v letu 1942-43

Festivala ljudskih običajev so se udeležili tudi sovjetski gostje: polkovnik Valentin A. Močalov, generalni sekretar Vseslovenskega komiteja v Moskvi, Maksim F. Riljski, podpredsednik Vseslovenskega komiteja v Moskvi, generalmajor Božidar Maslarič, član Vseslovenskega komiteja v Moskvi, ter Zoran Polič, minister za notranje zadeve NVS, in Fran Albrecht, preds. MNOO Ljubljane. Prizori iz povork: Mariborski železničarji s svojo lokomotivo. — Delavci iz plinarne v sprevodu. — Emblem železničarjev. — Partizanski intendant. — Protitankovski top naše armade. — Oddelek Garibalincev. Mariborska tekstilna tvornica Toma. — Velikanski brusilni kamen. — Množica poje himno »Hej Slovani«.

Grška reakcija nadaljuje s svojo strahovladno

Ameriški novinar, ki se je vrnil iz Grčije, piše, da se grški režim v ničemer ne razlikuje od Francove diktature v Španiji

Atene, 8. okt. (Tass) Ameriški dopisnik Richard Maurer, ki je obiskal Grčijo, piše v članku, ki ga je objavil v listu »New York Post«, da postaja Grčija naglo podobna Francovi Španiji. Strahovlada, ki jo izvajajo rojalistične tolpe, — piše Maurer, je dosegla tak obseg, da ne bodo volitve, ki so v načrtu za sredo januarja, nič drugega kot tragična komedija. Vsaj tak vtis dobi človek iz poročil ameriških častnikov nadzorstvene komisije, ki so se vrnil iz Grčije. Znano je že, da sta si Grčija in Španija za čuda podobni. Franco je zavzel Španijo s pomočjo italijanskih in nemških oboroženih sil. V Grčiji je sedaj manjšina desničarskih rojalistov na oblasti samo zato, ker se nadaljuje intervencija britanske armade v Grčiji.

Sedaj je na tisoče Špancev po ječah, ker so se borili v državljanski vojni na strani poraženih republikancev. V Grčiji je na tisoče Grkov po ječah, ker so podpirali protifašistično narodno-osvobodilno fronto. Tisoči španskih republikancev, ki so zbežali pred Francovimi represalijami, so našli zatočišče v Franciji. Sedaj že na tisoče Grkov išče zatočišča na jugoslovanskem ozemlju.

Španski falangisti podpirajo Franco in tudi v Grčiji dosedaj ni bilo niti ene »narodne« vladne stranke, ampak obstajajo različne desničarske organizacije, ki uživajo neuradno podporo vlade in sistematično »pomirjajo« grška ozemlja, ki skušajo podpirati EAM. Te desničarske skupine vzdržujejo med sabo dejansko

zvezo in se pozneje po možnosti razvijajo v posamezne teroristične politične organizacije, podobne falangi. Vendar pa dosedaj te desničarske stranke obstajajo kot ločene skupine, da bi ustvarile videz »demokracije« v Grčiji.

Oboženi pristaši te organizacije vršijo aretacije oseb, osumljenih, da simpatizirajo z EAM-om ter jih izročajo policiji, ki jih meče v zapore in pretepa. Vlada policija v Atenah si lasti posebne predprave, medtem ko vrši aretacije. Druga organizacija »Etniki Drasis« je najmočnejša organizacija v Pireju. Najbolj zanesljiv članom te organizacije je dovoljeno nositi orožje. Od vojaških oblasti dobivajo dovolilnice, na katerih je napisano, da so nosilci teh dovolilnic »v tajni službi perijskega vojaškega poveljstva«.

Britanske želje glede volitev v Grčiji

Atene, 6. okt. (Tass) Regent je sprejel Sofulisa, voditelja liberalne stranke, in se je z njim razgovarjal o bodočih volitvah. Kakor poročata tisk, je Sofulis ponovil regentu, da njegova stranka smatra, da so resnične volitve nemogoče v sedanjih okoliščinah in da je treba sestaviti predstavniško vlado za vzdrževanje reda v državi in izvedbo volitev prihodnje pomlad.

Iz poročila lista »Rizospastis« izhaja, da je regent obvestil Sofulisa, da zahteva angleška vlada, da se izvedejo volitve še to leto in da je prosil Sofulisa, naj jih ne bojkotira, naj nastopa med in po volitvah

Govorec o izjavah ameriških častnikov, ki so bili priča hitlerjevski zasedbi Grčije in britanski intervenciji, poročata Maurer, da imajo sedaj dobro znani kolaboracionisti proste roke v Grčiji in pomagajo policiji pri uničevanju »komunističnih zločincev«. Maurer dodaja, da so ameriški častniki in druga ameriška posebna zastopstva v Grčiji prepričana, da bodo bodoče volitve v Grčiji potvorenje, kljub navzočnosti inozemskih opazovalcev. Poudarjajo, da ni mogoče nobeno tuje nadzorstvo nad predvolivnimi pripravami, ker desničarske teroristične tolpe strahujejo opozicije. Maurer poudarja, da je mnogo uglednih volivcev še vedno v ječi zaradi svojih političnih prepričanih, med njimi člani EAM-a, ki so povzročili »upor« v Egiptu in so še vedno po ječah v Eritreji in drugod.

v skupnem bloku z monarhisti in drugimi »nacionalisti«.

Regent je prav tako izjavil, da se angleška vlada zavzema za večinski sistem, »ker edino s tem sistemom bi bilo mogoče odstraniti EAM iz parlamenta z zakonitimi« sredstvi. V primeru uporabe proporcionalnega sistema bi EAM gotovo dosegel 150 poslanskih mest, kar bi oviralo britansko politiko v Grčiji.

Grške volitve — 20. januarja

Atene, 8. okt. (AFP) Grška vlada je razpisala splošne volitve na 20. januar.

Govor Kimona Georgijeva o političnem položaju v državi

Sofija, 8. okt. (Tanjug) Na zasedanju Visjega sveta narodne zveze »Zveno« je govoril predsednik »Zvena« ministrski predsednik Kimon Georgijev o političnem položaju dežele in o osnovni politični liniji »Zvena«. Poudaril je, da se danje politično stanje odlikuje pred vsem po naporih vlade in ljudstva, da bi se dežela čimbolj pomirila, da bi se gospodarska obnovila in da bi se vrnil red, mir in zaupanje v bodočnost Bolgariji.

Ministrski predsednik je omenil preteklost pred 9. septembrom 1944 ter je spomnil na pogoje, pod katerimi se je ustanovila »Domovinska fronta« ter je naglasil, da je treba gledati na položaj trezno, z ozirom na prehodno fazo, v kateri se nahaja Bolgarija. Dodal je: »Moramo ceniti pravilne in pravilne napore, katere zastavljamo, da bi to dobo skrajšali ter da bi končali delo »Domovinske fronte« ter izgradili čimprej resnični demokratični red, da bi ustanovili demokratično upravo v resničnem pomenu besede, k čemur teži »Domovinska fronta«.

Ko je prešel na gospodarski položaj, je ministrski predsednik naglasil, da so težave izredno velike in da imajo objektivno in subjektivno značaj. V zvezi s predvolivno borbo je med drugim izjavil: »Lahko odkrito rečem, da bo popolnoma napačna pol, ako bo opozicija pod kakršnim koli izgovorom odklonila sodelovanje pri volitvah.

Potem, ko je pojasnil, kakšne napore premagujejo, da pripravijo bolgarsko ljudstvo za zaščito bolgarskih zadev v zvezi s sklenitvijo mirovne pogodbe, je ministrski predsednik nakratko naštel vse, kar je dosedaj dosegla »Domovinska fronta« ter je dodal: »Kljub vsemu smo uspeli, da ustvarimo našemu ljudstvu življenjske pogoje.«

Govorec o težavah bolgarske industrije, je ministrski predsednik izjavil, da je predvidena cela vrsta ukrepov za nekako normaliziranje njenih delovnih pogojev. Naglasil je, da pri tem ne smemo pozabiti na nad vse pomembno dejstvo: Bolgarsko delavstvo, ki je smatralo državo za svojega sovražnika ter je bilo prisiljeno, da se bori proti njej, je danes čuvar države in tvorec državnega reda.

Na koncu svojega referata je ministrski predsednik izrazil svoje prepričanje, da bo narodna zveza »Zveno« šla dosledno po poti, po kateri je šla do sedaj ter bo služila po najboljših močeh Bolgariji in bolgarskemu ljudstvu.

Za ministrskim predsednikom Kimonom Georgijevim je govoril o bolgarski zunanji politiki minister za zunanje zadeve Petko Stajnov. Med drugim je omenil tudi odnose Bolgarije do drugih dežel ter je razložil mednarodni položaj po zaključku konferencie ministrov za zunanje zadeve v Londonu.

Za ministrom Stajnovom je govoril finančni minister profesor Stanco Col o gospodarskem položaju dežele.

Stališče bolgarske delavske stranke (komunistov) v pogledu gospodarske politike države

Sofija, 8. okt. Bolgarska delavska stranka (komunisti) je dala izjavo o gospodarskem položaju države, v kateri podrobno razlaga ukrepe, ki jih stranka smatra za potrebne, da bi se Bolgarija gospodarsko dvignila. Izjava se med drugim dotika vprašanja reparacij, ki bi jih morala Bolgarija plačati. »Edina zemlja, ki se sedaj zahteva reparacije od Bolgarije, je Grčija. Po tem, ko je Bolgarija sodelovala pri izgonu nemških tolp iz same Grčije, je pravično, da se jo osvobodijo reparacij, pa naj bodo kakršne koli. Splošno znano dejstvo je, da je imela Bolgarija ogromne naloge in žrtve in da je imela krvave izgube za zmago zaveznikov. To dejstvo nam daje resno upanje, da bo stališče sovjetske vlade, ki obstoja v tem, da se ne zadovolji zahtevam Grčije v pogledu bolgarskih reparacij, končno zmagalo.

V pogledu temeljnih nalog bolgarske gospodarske politike smatra bolgarska delavska stranka (komunisti) za najvažnejšo nalogo to, da se Bolgarija čim hitreje pretvori v napredno industrijsko in gospodarsko državo.«

Deklaracija se nadalje glasi: »Pri reševanju teh nalog mora naše ljudstvo v prvi vrsti računati na lastna sredstva v državi. Zasebni iniciativi je na razpolago široko delovno področje. Bolgarska delavska stranka izjavlja, da ne namerava podprati obstoječih zasebnih industrijskih podjetij in tudi ne zasebne lastnine. Industrialci, ki hočejo iskreno in pošteno sodelovati z vlado in slediti zahtevam novega časa, bodo našli v pogledu obdržanja in razvoja svojih podjetij in pri

ustvarjanju novih, na polno razumevanje države.

Bolgarska delavska stranka (komunisti) je globoko prepričana, da pod sedanjimi okoliščinami država ne more biti industrializirana brez vladne podpore v najkrajšem času. Vladna kontrola nad industrijo, trgovino in kreditom ima za cilj, omogočiti privatno iniciativno in braniti koristi in socialno pravico.«

Delo glavnega volivnega odbora v Sofiji

Sofija, 8. okt. (Tanjug) V Sofiji je bila seja osrednjega volivnega odbora Domovinske fronte, katere so se udeležili predstavniki vseh petih domovinsko-frontnih organizacij. Predsednik odbora dr. Ivan Pasov je v svojem govoru omenil pozitivne in negativne strani pretekle predvolivne kampanje. Šef kulturno-prosvetnega oddelka dr. Gera Simov je v glavnih potezah razložil načrt predstoječe volivne kampanje, ki bo izročen vsaki stranki v proučitev, nato pa bo predložen sledočemu zasedanju glavnega volivnega odbora.

Ustanovna listina Združenih narodov stopila v veljavo

London, 8. okt. (AFP) Stettinuis je sporočil Izvršnemu odboru pripravljalne komisije Združenih narodov, ki je imela sestanek v Londonu, da je ustanovno listino Združenih narodov dosedaj odobrilo 30 držav. 10 drugih ratifikacij bo kmalu oddanih v Washingtonu. Kakor je bilo dogovorjeno, stopi Ustanovna listina Združenih narodov v veljavo, čim je odobri več kakor 29 držav.

Louis Saillant — tajnik svetovne sindikalne federacije

Pariz, 8. okt. (AFP) Tajnik generalne konfederacije dela Louis Saillant je bil soglasno izvoljen za glavnega tajnika novoosnovane svetovne sindikalne federacije.

Nosilec list na predstoječih volitvah v Avstriji

Dunaj, 6. oktobra. (AFP) Newyorški radio poroča o osebnostih, ki bodo ob predstoječih volitvah v Avstriji nosilci list. Na čelu liste ljudske stranke bo Leopold Figl, na čelu socialdemokratske liste Karl Seitz, bivši predsednik dunajske občine in predsednik avstrijske republike v letu 1920. Na čelu komunistične liste bo Johann Koplennig, sedanjí podpredsednik vlade in predsednik Komunistične partije.

povzročajo fašistični saboterji. Čitajo opozicijske liste, kjer Girgonov, ki je nekdo natrpal bolgarske ječe z onimi, kateri niso bili njegovega mišljenja, zahteva (na zelo svobodnem način) svobodo zave, naziva junake upora »tolpe« in sanjari o pomoči, katero bodo nudili reakcionarji drugih dežel bolgarskim reakcionarjem. In tako bolgarsko sreče trpi in je napolnjeno z bridkostjo.

Eno leto je kratka doba v življenju ljudstva, toda oni so morali ustvariti nov državni mehanizem, očistiti vojsko, sodstvo in občinske uprave hitlerjevskih privržencev. Bolgarsko ljudstvo je to dovršilo. V deželi vlada še pomanjkanje hrane in obleke, toda ona je svobodna. Premaguje težave v prehrani — stiska prihaja na pomoč saboterjem. V deželi vlada kljub vsemu red. Po devetem septembru je številno zločinov močno padlo. Tatovi so izginiti. Ali mogoče to vzemirja hinavce? Kako je možno, da ni tatov v deželi, ki trpi tako pomanjkanje? Vendar, dejstvo je, da v deželi ni tatov in pošteni Bolgari razumejo zakaj povzročajo, njihova želja, da bi živeli pošteno in svobodno ter obnavljali svoje domove takšno neprijeteljsko pozornost. Nekeč so balkanske dežele nazivali evropski smodnišnice. Balkanska ljudstva so se mrzila. Sedaj so se balkanska ljudstva sporazumela in na Balkanu ni več smodnika in če je kje, je bil uvožen. Bolgarija, ki je bila tako čisto igračka v tujih rokah, si želi samo eno stvar — svojo lastno svobodo in svojo lastno usodo. Ona to zahteva in mislim, da bo sposobna vzdržati to najpriprostejšo pravico — pravico do dihanja.

Sovjetska demokracija je izšla iz vojne še trdnejša in močnejša

Komentarji sovj. listov ob priliki razpisa volitev v Vrhovni sovjet ZSSR

Moskva, 8. oktobra (Tass) Volitve v Vrhovni sovjet ZSSR, ki so bile določene na 10. februar prihodnjega leta, predstavljajo glavni predmet uvodnih člankov vseh listov.

»Sovjetska vlada«, piše »Izvestija«, »stopa z novimi silami k volitvam za novo vrhovno upravo naše dežele. Stalnova napoved, s katero je objavil, »da bo sovjetska vlada izšla iz vojne močnejša in trdnejša kot kdaj koli, se je pokazala kot popolnoma upravičena. Sila naše drnnapoved, s katero je objavil, da bo sovražnik poražen bo vsaka sila služila znova za povečanje narodnega bogatstva, za nadaljnji dvig gospodarske ravni in kulturnega napredka dežele, kakor tudi za utrditev vojaške in gospodarske moči sovjetske države. Borba našega ljudstva za čast in neodvisnost naše domovine je še posebno povečala moč socialističnega režima. Zmagoviti zaključek velike domovinske vojne je v veliki meri utrdil temelje sovjetske demokracije. Ako pogledamo nazaj na pot, ki smo jo prešli, bodo sovjetski državljani in državljanke lahko z zadovoljstvom ugotovili, da je Vrhovni sovjet, ki je bil izvoljen 1937. leta, častno rešil težke naloge, ki so mu bile povsemjenske glede vodstva življenja in borbe sovjetske države.

Vrhovni sovjet, ki ga je izvolilo ljudstvo, je prevzel krmilo v roke v zgodovinski dobi tretjega petletnega načrta, ko je naša dežela dosegla svoje visoke cilje izgradnje socialistične družbe. Naša prihodnost se riše pred nami v najlepših barvah, kajti ta bodočnost počiva na najsolidnejši demokraciji, na resnični demokraciji naše dežele, kjer se želje ljudstva izpreminjajo v vladne ukrepe in zakone, ki se ustvarjajo z navdušenim sodelovanjem vseh.«

Sovjetsko ljudstvo je prepričano glede prave politične usmeritve Komunistične partije v dveh desetletjih izgradnje

sovjetske države, piše »Pravda«, »dalo v zadnjih volitvah svoje glasove kandidatom bloka komunistov in onim brez stranke. Izvoljeni so bili z ogromno večino skoraj 80 milijonov glasov, to je z drugimi besedami 88,6 % vseh volivcev, ki so se volitve udeležili. Od ljudstva izvoljena uprava, ki je prevzela vodstvo sovjetskih čet na bojišču in sovjetskega ljudstva v zaledju, je upravičila zaupanje, ki je bilo vanjo stavljeno. Velike prednosti ljudske sovjetske države so se še posebej pokazale med vojno v času težkih preizkušenj. Ustvarjalni polet sovjetske demokracije se kaže tudi danes, ko ljudstvo vlogo vse svoje napore za izvršitev nalog mirne izgradnje. Naše ljudstvo gleda v prihodnost z odločnostjo in pogumom, ker ve, da bo pobralo sadove svoje zgodovinske zmage, da bodo hitro pretekli dnevi celjenja ran, ki jih je zadala vojna in da se bo veselo in srečno življenje ter kulturni napredek kmalu razvil v vsem svojem sijaju na sovjetski zemlji.

»Država — to sem jaz,« bo lahko z gotovostjo in ponosom rekel vsak sovjetski državljan,« piše »Krasnaja Zvezda«. »Brezštevina tolpa fašističnih napadalec, oboroženih prav do zob, je hotela pomesti s površja zemlje sovjetski režim in zasujiti naše ljudstvo. Toda naša država je izšla kot zmagovalka iz tega dvo-boja na življenje in smrt z agresijo in fašistično tiranijo. Sovjetski bojevnik so srečni ob misli, da je njihova junakaška borba, da je borba Rdeče armade zagotovila zmagoslavje sovjetskega režima. Rdeča armada se bo v veliki meri udeležila volitev v svojstvu ustvarjalnega dela sovjetskega ljudstva. Naši bojevnik ponosni na to, da so sovjetski državljani, bodo kot en moč izkoristili častno pravico pri odločevanju sestave vrhovnega organizma vladne oblasti in bodo na dan volitev dali svoje glasove najboljšim v deželi.«

Jugoslaviji doslej ni bil izročen niti en vojni zločinec

Izjave Radomira Živkovića, jugoslovanskega poslanika v komisiji Združenih narodov za vojne zločine, na tiskovni konferenci v Londonu

London, 8. okt. (Tanjug) Komisija Združenih narodov za vojne zločine v Londonu je priredila tiskovno konferenco, kjer so bili prisotni predsednik komisije Združenih narodov za vojne zločine lord Right ter številni novinarji. Komisija bo večkrat priredila tiskovne konference v svrhu obveščanja javnosti.

Na prvi konferenci je govoril jugoslovanski zastopnik Radomir Živković, ki je podčrtal, da je od njegovega slednjega sestanka z zastopniki tiska znano napredovalo vprašanje kaznovanja vojnih zločincev. Sovjetska Zveza, Velika Britanija, Zedinjene države Amerike in Francija so sklenile dogovor o kaznovanju glavnih vojnih zločincev. Dr. Živković je rekel, da je od celokupnega števila pri komisiji Združenih narodov registriranih zločincev, ki znaša okrog 6.000, 1.200 zločincev vpisanih na osnovi prijave jugoslovanske državne komisije. — Zastopnikom tiska je sporočil številke o vojnih žrtvah ter o vojnih zločincih, ki jih je od sedaj ugotovila jugoslovanska državna komisija, ter je podčrtal, da 75% žrtve odpade na žrtve vojnih zločincev. Navajajoč podatke o osehah, ki so bile pobite, prisilno odvedene na delo, internirane in prisilno razseljene — je dr. Živković zlasti naglasil ogromno število žrtve italijanskih vojnih zločincev ter je opisal strašne razmere, ki so vladale v italijanskih koncentracijskih taboriščih, kjer je bila umrljivost zelo velika. Prav tako je podal številčne podatke o poslopih in krajih, katera so uničili Italijani.

Potem se je zadržal pri vprašanju predaje vojnih zločincev ter na težavah, katere je treba premagati ter je navedel, da sedanji postopek ni zadovoljiv. Podčrtal je pomen dela osrednjih registrature za vojne zločine v Parizu, prav tako pa tudi počasnost, s katero zavezniške vojaške oblasti v Nemčiji in v Italiji pošiljajo tej ustanovi potrebne podatke. Poudaril je, da je prav radi tega važno delo preiskovalnih komisij za vojne zločine, katere pošiljajo zainteresirane vlade na sovražno ozemlje. Dočim obstojajo komisije v Nemčiji, zavezniške oblasti še niso dovolile, da bi delovale v Italiji.

Dr. Živković se je nadalje zadržal pri vprašanju o izročitvi domačih vojnih zločincev in izdajalcev, ki bivajo na ozemlju, katero je pod nadzorstvom ameriških in angleških oblastev. Poudaril je, da do sedaj še nihče izmed njih ni bil izročen, kakor tudi ni bil izročen še noben inozemski vojni zločinec. Omenil je težkoče glede izročevanja in registriranja vojnih zločincev, ki jih povzročajo nevrtralne države, ter je navedel kot primer slučaj Bastianinija, ki ga švicarska vlada doslej še ni izročila, čeprav je bilo to od nje že davno zahtevano na osnovi pooblastila, ki ga je izdala komisija Združenih narodov. Jugoslovanski zastopnik je zaključil konferenco z besedami, da je za jugoslovansko vlado in za državno komisijo najvažnejše vprašanje, kako izboljšati in pospešiti delo zavezniškega aparata za izročanje vojnih zločincev.

Volitve v narodne odbore v Češkoslovaški

Praga, 8. okt. (Tanjug) Dne 30. sept. so se vršile volitve članov predsedstev narodnih odborov ter zastopnikov, ki bodo volili poslance za začasno narodno skupščino iz ozemlja Češke, Moravske ter Šlezije. Te volitve, ki so se vršile na javnih zborovanjih, so potekle mirno ter so bile izvedene po sporazumu med političnimi strankami. V okraju Rovdnice so se vršile volitve na željo katoliške stranke po češkoslovaškem volivnem zakonu neposredno in tajno.

Izidi teh volitev so sledeči: Od 24 zastopnikov, ki so kandidirali v tem okraju, je dobila 13 mandatov Komunistična partija, 4 mandate je dobila socialdemokratska stranka, 4 mandate narodno-socialistična stranka, 3 mandate pa katoliška stranka.

Volitve v okrajne narodne odbore so se vršile na ozemlju Češke v 77 okrajih, za katere je bilo izvoljenih 1904 članov okrajnih narodnih odborov. Komunistična partija ima 446 zastopnikov, socialistična 430, narodno-socialistična stranka 428, katoliška 406, ostale organizacije pa 194. Na moravsko-šlezjskem ozemlju brez moravsko-ostroveškega področja so se vršile volitve v 37 okrajih. Izvoljenih je bilo 796 članov okrajnih narodnih odborov. Komunistični, socialdemokratski kandidati in kandidati narodne socialistične stranke so dobili po 184 glasov, katoliška stranka 185, ostale organizacije pa 58 članov. En član je neodvisen. V moravsko-ostroveškem okraju je bilo izvoljenih 198 članov, od katerih je 49 zastopnikov Komunistične partije, 45 socialdemokratske, 45 narodne socialistične stranke, 37 katoliške stranke in 20 iz ostalih organizacij.

Na volitvah zastopnikov, izmed katerih bodo izvoljeni poslanci za začasno narodno skupščino, je na češkem ozemlju od 2317 voljenih zastopnikov dobila Komunistična partija 556 kandidatov, socialdemokratska stranka 534, narodna socialistična stranka 536, katoliška stran-

ka 523 in ostale organizacije 168 zastopnikov.

Na moravsko-šlezjskem okraju je bilo izvoljenih 993 zastopnikov, od katerih je 236 komunistov, 232 socialdemokratov, 232 narodnih socialistov, 235 članov katoliške stranke in 58 zastopnikov ostalih organizacij. V moravsko-ostrovskem okraju je bilo izvoljenih 326 zastopnikov, in to 82 komunistov, 79 socialdemokratov, 77 narodnih socialistov, 77 katolikov in 11 zastopnikov ostalih organizacij.

V Pragi je bilo izvoljenih 394 zastopnikov. Od tega je dobila Komunistična artija 95 zastopnikov, socialdemokratska 98, katoliška 98, narodno socialistična 99, ostale politične stranke pa 4. V severnem delu praškega okraja je bilo izvoljenih 42 zastopnikov. Vse štiri politične stranke so dobile po 9 zastopnikov, ostale organizacije pa jih imajo 6. V južnem delu praškega okraja je bilo izvoljenih 22 zastopnikov. Vsaka politična stranka je dobila po 5 zastopnikov, ostale organizacije pa 2.

Zavezniki so predali madžarske izdajalce

Budimpešta, 8. okt. (Tass) Z letalom so pripeljali iz Salzburga bivšega madžarskega »ministrskega predsednika« Szalasa in deset drugih velikih vojnih zločincev, med njimi Bardosija, Imredya, Jarosa, Remeny-Schnellera in Lukaca, katere so aretirale zavezniške čete. Istočasno so pripeljali veliko število listin, ki se nanašajo na njihovo izdajniško delo.

Poročilo »Saabad Nep« je predsednik madžarskega ljudskega sodišča izjavil, da se bo vršilo sojenje izdajalcev koncem oktobra. Po poročilu istega lista bodo oblastva ameriške vojske predala madžarskim oblastvom še 546 vojnih zločincev (takoj, ko bodo to dovoljevale prometne razmere.

Vtisi iz Bolgarije

»Izvestija« priobčjuje naslednje zapiske Ilje Ehrenburga z njegovega potovanja po Bolgariji:

Bolgarija je uboga kmečka dežela, toda ni nevedna dežela. V Bolgariji je nad 160.000 radijskih aparatov, od katerih jih je 65.000 na deželi, v Bolgariji je 81.000 učiteljev, med njimi 16.000 kmečkih učiteljev, 3200 študentov, od teh 2800 po vaseh. Po uničenju fašistične diktature je postala žepa po znanju še večja. Do nedavno je imela Bolgarija 162 srednjih šol, sedaj pa jih ima 230, medtem ko se je število dijakov zvečalo od 10 na 20 tisoč. Celotna naklada dnevnikov, ki izhajajo v Sofiji dosega 750.000 izvodov za deželo, ki ima 6 milijonov prebivalcev. Omenjam te številke, ker one najbolj jasno zanikajo trditve nekaterih površnih inozemskih prebivalcev, ki opisujejo Bolgarijo kot temno in nevedno deželo.

Zakaj jih toliko želi slabo Bolgariji — mali Bolgariji, ki je s svojo krvjo dokazala svojo zvestobo miru in svobodi? Hinavski novinarji iz različnih dežel obsojajo Bolgare zato, ker so našli pogum, da dvignejo roko proti hitlerjevskim roparjem. To je storilo dne 9. septembra ljudstvo, to je ukazovalo preteklost ljudstva. Bolgarija je bila ena izmed prvih dežel, ki je vrgel fašizem nanjo senco. Dvajset let se je ljudstvo borilo s sramočlivi. V tem boju je ljudstvo izgubilo 85.000 oseb, ki so bile ubite, ustreljene, do smrti mučene. V istem razdobju je bilo v Bolgariji aretiranih en in pol milijona ljudi. Kdo si je upal reči, da

je bilo bolgarsko ljudstvo na strani fašistov? Okrog 30.000 gverilcev se je silovito borilo proti okupatorjem. Od leta 1941 so fašisti ubili 30.000 bolgarskih domoljubov.

Sedaj se širijo glasovi, da »bila Bolgarija vedno dežela, ki je bila zvesta Hitlerju«. Tako piše novinar, za katerega so argentinski fašisti zavezniki in Franco junak. Iz starih predalov so privlekli vsa obrekovanja. Bolgari so, kriče nekateri, »balkanski Prusci«. Grški fašisti nesramno vpijejo, da v Bolgariji ni svobode in da morajo zato Grki vzeti del južne Bolgarije, medtem ko zaščitniki grških fašistov objokujejo usodo bolgarskih fašistov, ki so mučili kmete v Traciji in ki so bili usmrčeni potem, ko jih je obsodilo bolgarsko ljudsko sodišče.

V vsem tem je globlji smisel. Zakaj tako često grajajo v tujini ta mali narod z velikim srcem? Mogoče prav zaradi njegovega velikega srca, njegove zavesti, da bi bila očistena dežela fašistične nesnage ter da bi postala svobodna država. Neka angleška novinarka je pisala, da nima kazen v Bolgariji ničesar skupnega s pravilnostjo. Dolga je pot iz Londona v Sofijo in Angležinja ne ve, da je ljudsko sodišče v mestu Botevgrad obsodilo fašiste Lazarova, Kaničeva in druge, ker so mučili in umorili majorja britanske vojske Thomasona. Naj presodijo ta slučaj angleške matere in žene, ki ljubijo pravilnost. Bolgari silijo eksplozije, ki jih

Vprašanje oskrbe

Vprašanje oskrbe se je pokazalo takoj po osvoboditvi kot eno od najvažnejših in najnujnejših. Mnogi predeli naše domovine, zlasti Ljubljana, Trst in rudarski revirji, so ostali brez lastnih zalog. Trebalo jih je pred vsemi drugimi čimprej oskrbeti. Z obnovljenim prometom je bila dana možnost pravilnejše in pravočasnejše oskrbe ljudstva tudi po vseh ostalih krajih. V mesecu juliju je Ministrstvo za trgovino in preskrbo Slovenije organiziralo že obsežno preskrbovalno mrežo po vseh okrajih ter zvišalo tudi obroke dodeljene hrane.

Dovolj je ozreti se nazaj, na dobo po prvi svetovni vojni, ter izvršiti primerjavo takratne oskrbe in takratnih prehranjevalnih razmer z današnjimi. Opazili bomo veliko razliko, ki potrjuje velike uspehe v sodobni preskrbi.

Velikost uspeha naše preskrbovalne službe lahko precej ocenimo v vsem obsegu, tudi, če jo primerjamo s pomanjkljivo in slabo organizirano oskrbo v ostalih evropskih državah. Toda zavedati se moramo, da so veliki uspehi, ki smo jih dosegli, ne samo v organizaciji preskrbe, temveč tudi v pogledu celokupne obnove in »normalizacije« prilik, plod aktivnega sodelovanja najširših delovnih množic. Ti uspehi so plod ljudske iniciative, ljudske kritike in ljudske kontrole. To so temelji, na katerih gradimo naše novo gospodarsko življenje.

Naše delovno ljudstvo, ki je v borbi za svobodo in pravico dalo največje krvne in materialne žrtve, je ob osvoboditvi in svoji vojaški zmagi z vso ugodno silo in poletom premagalo gospodarsko anarhijo. Zlomilo je odpor vojnih dobičkarjev in spekulativcev ter s tem že v začetku ustvarilo pogoje za solidno preskrbo in izmenjavo blaga.

To sodelovanje ljudstva, ta ljudska kontrola in kritika, so one osnove, na katerih moramo tudi v bodoče graditi vse naše politično, kulturno, socialno, pa tudi gospodarsko življenje. Zlasti pa velja to v pogledu oskrbe. Nekateri spekulativski elementi nakupujejo danes protipravno velike količine hrane, oblek in obutve ter to proflakonično izvažajo v ostale federalne enote, kjer si s prodajo po mnogo višjih cenah na črni borzi ustvarjajo iz ljudskih žuljev masne dobičke. Če upoštevamo dejstvo, da je osnovna značilnost slovenske zemlje njena agrarna pasivnost — saj moramo vsako leto uvažati okrog 200.000 vagonov žita, maslač in ostalih prehranjevalnih potrebščin — potem je razumljivo, da spekulanti s takšnim postopanjem in iskanjem zgolj svojih osebnih interesov občutno škodujejo našemu narodu.

Zlasti v pogledu prehrane ne smemo pozabiti na težke čase, v katerih živimo. Zavedati se moramo, da nas baš v prehrani čakajo, predvsem v sledeči pomladi, še težji časi. Zato moramo varčevati s tem, kar sedaj navidezno bogato posedujemo.

Vse to nam nalaga dolžnost, da s smotno in načrtno preskrbovalno politiko še bolj izkoristimo vse naše domače preskrbovalne vire. Nalaga nam dolžnost, da zberemo in pravilno razdelimo vse viške kmetijskih pridelkov, ki nam jih nudi naša ožja domovina.

Obenem pa nam to nalaga dolžnost, da se ne zanašamo samo na pomoč od zunaj, da se ne zanašamo samo na preskrbovalne organe naših narodno-osvobodilnih oblasti, temveč da mobiliziramo predvsem neizkoriščeno ustvarjalno silo ljudskih množic, ki so s svojo poštenostjo, iniciativnostjo in konstruktivno kritiko našle vedno rešitve iz vsakega še tako zapletenega in težkega položaja.

Ministrstvo za trgovino in preskrbo Slovenije je izdalo uredbе o prometu in cenah žita, krompirja in fižola. Namen teh uredb je, da se od kmečkih pridelavcev odkupijo viški navedenih živil, da se iz njih ustvarijo zaloge za težke čase. Namen teh uredb je zagotoviti potrebščinom v mestih in industrijskih centrih primerne količine hrane. Istočasno pa oblast s temi uredbami skrbi in štiti tudi kmečke pridelavce, saj jim zagotavlja potrebne količine živil za prehrano družin, oskrbo živine in za setev. Z izdajo teh uredb pa še ni vse opravljeno. Za uspešno in dosledno izvedbo teh uredb je potrebno mobilizirati in pritegniti najširše množice delovnega ljudstva k aktivnemu sodelovanju. Potrebno je prebujati in razvijati ljudsko iniciativo, kontrolo in konstruktivno kritiko, kajti šele s pomočjo teh bomo lahko poiskali na terenu vse vire in zbrali vse viške žita, krompirja in fižola, ki še niso izčrpani. Toda v pogledu mobilizacije in aktivizacije ljudskih množic, v pogledu iniciative in kontrole od spodaj pri izvajanju zgoraj omenjenih uredb ni še urejeno vse.

Uredbe postavljajo »Navode« kot državno-trgovsko podjetje za edinega pooblaščenega nakupovalca žita in fižola ter kot edinega privilegiranega pooblaščenca za nakup krompirja. S tem se je pojavilo vse preveč birokratizma, ki onemogoča odn. ne daje ljudski iniciativi dovolj prilike in možnosti, da pride do izraza, da s svojo kontrolo in kritiko pospeši dosledno izvajanje gori omenjenih uredb.

To pomanjkanje zainteresiranosti in aktivnega sodelovanja ljudskih množic omogoča protiljudskim spekulativskim elementom, da mimo in proti predpisom omenjenih uredb v vedno večji meri nakupujejo in kopičijo žito, fižol in krompir. Namen teh spekulativcev in gospodarskih saboterjev je jasen: izprazniti kmečke kašče, poskrbiti jesenske pridelke in nato pozimi in v sledeči pomladi iz skritih postojank diktirati neznosne cene.

Če mora biti kaj stalno pod ljudsko kontrolo in tudi brezobzirno ljudsko kritiko, je to preskrba in prehrana, je dejal predsednik Narodne vlade Slovenije tov. Boris Kidrič, v svojem govoru na prvem kongresu ESZDN. Če pa hočemo to v praksi tudi izvršiti, moramo poleg iniciative od zgoraj dati tudi prilike in

možnosti za mobilizacijo in aktivizacijo iniciative od spodaj.

Res je, da so okrožni in okrajni NOO s svojimi oddelki in referenti za trgovino in preskrbo, a po navodilih in s pomočjo Ministrstva za trgovino in preskrbo, prevzeli in organizirali prvo preskrbovalno službo v upravnem smislu. Res je tudi, da je »Navode« kot državno trgovsko podjetje prevzel takoj po osvoboditvi trgovsko-tehnični del preskrbe. Toda ljudsko iniciativo, kontrolo in kritiko — široko množico zainteresiranih potrošnikov — bomo lahko čvrsto združili v borbi proti spekulantom in proti stalnemu zviševanju cen le s pomočjo njihovih množičnih gospodarskih organizacij, le s pomočjo združništva.

Namen združništva kot gospodarske organizacije najširših množic je izboljšanje njihovega gospodarskega položaja, zlasti v pogledu preskrbe. Ena izmed prvih nalog te množične gospodarske organizacije je ravno v mobilizaciji in aktivizaciji množic, je baš v razvijanju iniciative od spodaj, saj bo edino tako lahko postalo združništvo res široka, močna in napredna gospodarska organizacija najširših slojev po mestih in vaseh.

Edino tako bo združništvo doseglo v našem gospodarskem življenju ono mesto, ki mu v demokratični ljudski državi tudi pripada. Samo tako bo združništvo lahko tudi uspešno štutilo interese ljudskih množic po vaseh in mestih ter prispevalo svoj veliki delež k obnovi domovine, zamenjavi dobrin in pozitivitvi gospodarskega življenja vobče.

Naše ljudsko združništvo, četudi mla-

do in še precej neizkušeno v postopanju, je s pomočjo prebujenih množic sposobno, da rešuje osnovna vprašanja preskrbe delovnega ljudstva, da čuva maksimirane cene. Samo s prevzemom velikih preskrbovalnih nalog bo nabavi, prodajno združništvo lahko tudi mobiliziralo množice, odkrivalo svoje napake iz preteklosti ter z odpravljenjem istih zniževalo režijske stroške in izboljševalo mrežo in organizacijo odkupa in zamenjave proizvodov.

Edino preko mestnih in vaških nabavno-prodajnih združev se lahko vrši neposredna nabava in zamenjava blaga in samo s postopanjem brez vmesnih posrednikov, samo s popolno povezavo in neposrednim sodelovanjem nabavno prodajnih združev v mestih in vaseh se bo zagotovila tudi najcenejša in najhitrejša oskrba naših mest in industrijskih centrov ter se pripravile zadostne zaloge živil za zimsko in pomladansko dobo, kar je danes osnovna naloga preskrbovalne službe.

S takšnim sodelovanjem kmetijskih in mestnih združev za združništvo postalo tudi stvarni temelj za čvrsto gospodarsko zvezo delavcev in kmetov, vsega delovnega ljudstva.

Zaradi tega ne smemo zanemarjati združnega sektorja. Iskati moramo načine in sredstva, da s pomočjo združnih organizacij čim bolj mobiliziramo in aktiviziramo iniciativo od spodaj, da z ljudsko kritiko in kontrolo preprečimo razne nepravilnosti v preskrbovalni službi, da s sodelovanjem delovnih množic kontroliramo in razkrinkujemo delo raznih spekulativcev in gospodarskih saboterjev ter preprečimo stalno zviševanje cen, ki škoduje vsemu delovnemu ljudstvu.

Pobrigaimo se za drva sami!

Prišlo je že v navado, da se potrošniki že skoraj za vsako poleno obračajo na državne gozdne uprave oziroma na gozdarska oblastva. To ne velja samo za potrošnike iz večjih mest, kar bi bilo še nekako razumljivo, temveč tudi za tiste iz dežele, ki žive takorekoč sredi kmečkih gozdov.

Ko se je izdeloval načrt za preskrbo prebivalstva, vojaštva oziroma našega gospodarstva z drvimi, so bili državni gozdovi v prvi vrsti določeni za preskrbo večjih mest in vojaštva z drvimi. Z drvimi iz teh gozdov naj bi se plačeval tudi živež, ki ga uvažamo od drugod, predvsem iz Vojvodine. Že ta naloga državnih gozdnih uprav je tako velika, da ji ne bodo mogle v celoti zadostiti in da bo k proizvodnji drv za te namene pritegniti tudi privatne kmečke gozdove. Če bi državnim gozdnim upravam naprtili še obdajo drv za, čeprav manjšo, vendar številne druge potrošnike, bi naše najlepše gozdove kmalu izpraznili in opustošili. Da se ti razbremenijo, so bili za te potrošnike že od vsega začetka namenjeni kmečki gozdovi, odkoder so se ti tudi doslej oskrbovali z drvimi. Zdi se pa, da ti potrošniki stvari niso vzeli dovolj resno in so, namesto da bi se sami potrudili za drva, raje čakali, da jih preskrbe drugi. Čeprav stojimo že skoraj tik pred zimo, imamo še vendar možnost, da si najpotrebnejša drva še pravočasno preskrbimo. Da ne bi bila dobava drv iz kmečkih gozdov kakor koli motena, so bili narodni odbori posebej opozorjeni na to, da je nakup drv iz kmečkih gozdov prost, kolikor seveda ne gre za prekupčevanje z drvimi. Zato torej opozarjamo na to tudi potrošnike, ki so bili tudi

doslej navezani na nabavo drv iz kmečkih gozdov, kot so to n. pr. manjša mesta, trgi in naselja, podeželske šole in uradi, razni obrati in delavnice, pa tudi posamezniki, ki imajo možnost, da dobe drva v kmečkih gozdovih. Res, da nam manjka gozdnih delavcev in da je to tudi eden izmed mnogih razlogov, da je proizvodnja drv v privatnih gozdovih doslej razmeroma malo dala. V sili pa si moramo pomagati tudi sami in po potrebi seči tudi po udarniškem delu. Okrožju in okrajni narodni osvobodilni odbori imajo sicer nalogo, da za svoje območje organizirajo preskrbo z drvimi. Tej nalogi pa bodo mogli biti kos le tedaj, če bomo tudi sami storili svoje, ne pa samo čakali, kdaj in odkod bodo drva prišla.

Pri uvozu drv v Ljubljano se mora voznik pri mitnici sicer izkazati z dovolilnico, ki jo potrošnik dobi pri Mestnem NO, odsek za preskrbo. Dovoljenje pa je uvoz drv tudi brez dovolilnice, če se voznik na mitnici legitimira in izpove komu pelje drva. V kolikor pa šele drva v mestu prodaja, pa mora pri povratku na mitnico sporočiti komu je drva prodal. S tem je dana možnost tudi vsakemu ljubljancu, da si najpotrebnejša drva preskrbi sam.

Ob tej priliki opozarjamo interese za les in drva tudi na to, naj morebitne prošnje za nakazilo lesa iz veleposredniških gozdov ter žag vlagajo pri državnih gozdnih upravah, za les iz drugih gozdov in žag pa pri okrajnih NO, ne pa pri okrožnih NO, ali celo pri ministrstvu za gozdarstvo, ker s tem postopek le zavlačujejo.

Trgatev v Halozah

V Rečici na Gorenjskem so si vojska in vaščani skupno pripravili drva za zimo

Za vas Rečico je bila nedelja 30. septembra pomemben dan. V sončnem jesenskem jutru smo se zbrali vojska in vaščani sredi vasi. Naložili smo na tovrstne avtomobile žage, sekire, cepine in se odpeljali v tri ure oddaljeni državni gozd, v osrčje Možaklje, da skupno pripravimo drva za zimo. Kmalu smo bili na planoti Ravni. Šli smo mimo partizanskih grobov in mimo pogorišč nekdanjih mogočnih stavb, kjer so gospodovali Karadjordjevići. Za okupacije so se tu utrdili Nemci. Partizani so Nemce pregnali, stavbe pa sežgali, da se niso mogli več ugnezditi. Mimo teh spomenikov nasilja fašističnih osvajačev in mimo teh spomenikov našega boja z njimi, smo obujali spomine, kako so pred letom metali naše bajtarje in gozdne delavce žive v ogenj, kako so vrgli v ogenj kmetico z otrokom v naročju. Spenjamo se. Zdjaj stoji pred nami partizanska postojanka, lepo krita s smrekovim lubjem. Vidi se še mesto, kjer je bil mitraljezec. Še malo in že smo na mestu. Sredi košatih bukev so zapele žage in sekire, zapele so tu, kjer so še pred letom krvaveli partizani. Dvesto vojakov in štiriindvajset vaščanov dela.

Delo je načrtno porazdeljeno. En del podira bukke, drugi žaga po štiri metre dolge hlode, ostali jih vlačijo s cepini in uravnavaajo v skladavnice. Ob zvokih harmonike, ob partizanskih in drugih narodnih pesmi, delo hitro napreduje. V odmoru smo posedli okoli ognjev, pozabili skromno kosilo in obujali spomine na naše partize. Prav veseli smo bili, da smo sedaj tu svobodni, da so ti gozdovi last nas vseh. Tovariš Rozman, predsednik MNOO Bled, nam je povedal, da smo pripravili 200 prostornih metrov bukovih drv. Politkomisar vojske je poudaril, da naš vojak pomaga povsod prebivalstvu, pa naj bo Slovenec v Srbiji ali Srb v Sloveniji. Mi vsi si pomagamo med seboj. Sledili so še vzpodbudni govori drugih tovarišev. Po končanem delu smo se vračali mimo bivšega kraljevega dvorca na Bledu, ob jezeru, kjer smo namestu prejšnje gospode srečevali naše ranjence in bolnike. Domov smo prišli utrujeni, a vedrih src, zadovoljni nad doseženimi uspehi. Prepričani smo, da se nam bodo v bodoče pridružili še tisti, ki so tokrat izostali. Matevž Jan

SPOROČILO

Opolnomočeni predstavnik Sovjeta narodnih komisarjev ZSSR sporoča glede vprašanja repatriacije (vrnitve) državljanov ZSSR v domovino:

Vse državljane ZSSR in ujetnike, kateri se nahajajo na teritoriju Jugoslavije in v vojaških edinicah Jugoslovske Armade, in kateri so prišli na to ozemlje v času domovinske vojne, oženjeni ali samski, se morajo javiti čimprej osebno na Repatriacijski bazi v Št. Vidu nad Ljubljano zaradi vrnitve v domovino.

OBVESTILA

Pojasnilo

Ministrstvo za industrijo in rudarstvo NVS objavlja:

Na številna podjetja, ki so prešla v državno last ali ki so sicer pod državno kontrolo, se obračajo razne politične organizacije, dobrodelna društva, sindikati in korporacije ali tudi posamezniki s prošnjami za najrazličnejše podpore.

Ministrstvo je vsem podjetjem, ki so pod njegovo kontrolo, zabranilo izplačevanje teh podpor. Organizacije in institucije, ki računajo na kakršno koli javno podporo, naj se obračajo na organe naše oblasti.

Minister za industrijo in rudarstvo

Obvestilo

Ministrstvo za prosveto potrebuje večje število profesorov in prefektov za svoje urednje. Šolske internate v Ljubljani. Interesenti naj takoj vložijo prošnje. Prednost imajo učitelji in profesorji ljubljanskih srednjih šol ter slušatelji in slušateljice starejših semestrov filozofske fakultete. Vsak prefekt(-ta) bo poleg denarne nagrade dobival v domu še brezplačno hrano in stanovanje.

Iz ministrstva za prosveto

Obvestilo

Opozarjajo se vsi interesenti, da bo v teh objavljen v »Narodnih novinah« oglas o natečaju za redne in izredne profesorje, docenta, lektorje, profesorje in honorarne nameštence Ekonomsko-komercialne visoke šole v Zagrebu. Rektor: Dr. Šimun Babič.

PRESKRBA

Trgovci in zadrage prijavljajo, da potrošniki ne predlagajo naročilnice »Okt. 24«, kakor je bilo objavljeno v časopisu dne 4. t. m. Oddelek za trgovino in preskrbo MNOO ponovno poziva vse potrošnike okrožnega mesta Ljubljane, da takoj oddajo naročilnice pri svojih stalnih trgovcih in zadrugah.

FIZKULTURA

F. D. Železnikar, Ljubljana — nogometna sekcija. Zaradi krajskega dneva se bodo treningi odslej vršili od 16.—18. Posejanje istih je obvezno za vse igralce, ki bodo letos nastopali. Vsi mladinci, ki se čutilo sposobne za nastop v Mariboru, naj pridejo v torek 9. okt. ob 15.30 na igrišče. — Načelnik sekcije.

Solstvo

Sprejem slušateljev v prvi semester medicinske fakultete v Ljubljani. Tovariš, ki so vložili prijave za sprejem v prvi semester obveščamo, da bomo objavili imena sprejetih tovarišev na oglasni deski dekana in v univerzitetni avli v ponedeljek dne 15. oktobra t. l., hkrati pa tudi v »Slov. poročevalcu« in »Ljudski pravici«. Za tovariše, ki bodo sprejeti, bo vpisovanje do vključno 20. oktobra 1945. K vpisovanju mora priti vsak tovariš osebno. — Dekanat medicinske fakultete v Ljubljani.

Drž. tehnična srednja šola v Ljubljani. Ravnateljstvo tehnične šole sporoča, da bo redno prijavljanje za prvi letnik Tehnične srednje šole od 9. do 16. t. m. med 9. in 11. uro na zavodu. Potrebni dokumenti so: rojstni list, domovnica in notrificirano izpovedilo nižjega tečajnega izpita gimnazije ali završnega izpita meščanske šole.

Ravnateljstvo II. moške gimnazije v Ljubljani sporoča, da se bodo vršili naknadni sprejemni izpiti na tem zavodu dne 10. oktobra 1945 ob 8. uri zjutraj v poslopju biv. meščanske šole na Priljub. Zadnji rok za prijavo je 9. oktober 1945. Posebni izpiti II. tečajnik 1. in 2. razred pred stalno izpitno komisijo II. moške gimnazije v Ljubljani se bodo prav tako začeli 10. oktobra 1945 ob 8. uri zjutraj v istih prostorih. Trajali bodo do 13. oktobra t. l.

Ljubljanska glasbena šola (prej Šola Glasbene Matice) opozarja vse vpisane gojence, da se morajo zgledati dneva opoldne v Hubadovi pevski dvorani poslopja Glas-

Сообщение представителя Уполномоченного С. Н. К. СССР по делам репатриации (возвращенно).

Представитель Уполномоченного СНК СССР по делам репатриации (возвращенно) граждан СССР на родину сообщает:

Все граждане СССР в военнопленные, находящиеся на территории Югославии и в войсковых частях Югославской армии, попавшие в период Отечественной войны, или по каким другим причинам, независимо поступили или не поступили в брак, обязаны немедленно явиться лично для отправки на родину на пункт сбора граждан СССР — Шенгид над Любляно

bene Matice v Vegovi ulici zaradi določitve urnika za posamezne predmete. Gojenci, ki so se vpisali za klavir, naj pridejo točno ob 15. uri, gojenci za violino ob 16. uri in gojenci ostalih vpisanih predmetov ob pol 17. uri. Gojenci se sprejemajo danes od 8. do 12. ure in tudi popoldne. Ponudbo se naslednji predmeti: klavir, violina, solopetje, splošna glasbena teorija, mladinsko petje, vsi orkestralni instrumenti in ostali teoretični predmeti. Če se oglasi za posamezno predmeto dovoljine številno gojencev. V letošnjem letu je na novo vpisanih tudi pet kitar, na kar še prav posebno opozarjamo številne prijatelje in interese za ta instrument.

Državna gimnazija Kranj. Naknadni sprejemni izpiti za I. razred se bodo vršili v petek, dne 12. oktobra 1945, ob 8. uri. Učenci naj vložijo prijave za sprejemni izpit v kolovozu, 2. dne 10. pri ravnatelju do 11. t. m. Prijavi naj priložijo a) 5 din kolovozno potrdilo ljudske šole, na čem so opravili izpit čez snov 4. razreda ljudske šole.

Dnevne vesti

Inspektorat pomorstva Vojne uprave JA na Reki vabi gradbena podjetja, ki žele izdelovati pri obnovi roške luke, da se po 13. okt. t. l. zglase v Inspektoratu pomorstva na Reki, kjer prejmejo vse potrebne informacije o oddaji gradbenih del prve skupine. Ponudbe se morajo zaradi nujnosti oddati do 17. t. m.

Opera potrebuje večje število statifov. Reflektanti naj se javijo v tajništvo Opere.

RADIO

Dnevni spored za torek 9. t. m.

6.30-6.45 Napoved časa in izveček iz poročil z dne 8. X. — 6.45-7.00 Massenat: Balot iz opere »Manon« — Chabrier: Scherzo — Catalani: Ovetilčni valček — 7-7.15 Pregled sporeda, objave in poizvedbe — 7.15-7.30 Nekaj Leharjevih valčkov — 7.30-7.45 Napoved časa in poročila — 7.45-8 Kreisler: Dve skladbi za saksofon in klavir — Lalo: Ruska pesem — Sarasate: Preludij in tarantella — 12-12.15 Berlioz: Benvenuto Cellini — Dvojak: II. slovanski pes. — Debussy: Preludij — 12.15-12.30 Slovenske pesmi na ploščah — 12.30-12.45 Poročila — 12.45-13 M. Ravell: Bolero — 13-13.25 Napoved časa, pregled lista, objave in pregled sporeda — 13.30-14 Oddaja umetniške grupe glavnega odbora USAHA z žige Vlahovič: — 15-16.15 Koncertna koračnica in valčki — 16.15-16.30 Poročno komisije za ugotavljanje vojnih zločinov okupatorjev in njih hlapcev — 16.30-16.45 Sovjetska lahka glasba — 16.45-19 Oddaja o Sovjetski zvezi — 19-19.20 Napoved časa, poročila, objave in pregled sporeda — 19.20-19.40 Suite za orkester — 19.40-20 Loidze Babič: Oktobrska pešgalna odzivanja na prvo morskoo osvobodilno osamlje l. 1941 — 20-20.30 Vokalni koncert sopranistke Ivce Cankar-Binterjeve: skladbe Čajkovskega, Glinka, Borodina in Rimski-Korzakova — 20.30-21 Koncert ruske in francoske orkestralne glasbe — 21-21.15 Koncert kornega zbora RL — 21.15-21.45 W. A. Mozart: Godalni kvartet v A-duru — 21.45-22.00 Cetrt ure operne glasbe — 22-22.10 Tema današnjega dne — žrtve za novo Jugoslavijo, državno pravo ljudsko demokracijo — 22.10-22.35 Lahka glasba — 22.35-23 Najvažnejše novice dneva.

KINEMATOGRAFI

KINO UNION: Samo še dva dnal Premiera sovjetskega filma »Kutuzov«, tednik. Ob 16., 19. in 21. uri.
KINO MATICA: Francoski film »Zigolatas«, tednik. Ob 16., 19. in 21. uri.
KINO SLOGA: Premiera sovjetskega pevskega filma »Pastirica in pastire«, tednik. Ob 17., 19 in 21. uri.

JAVNA BORZA DELA

RAZPOLOŽLJIVA MESTA ZA MOSKEV: 3 hlapcev, neomejenemu številu delavcev za sekanje drv, 10 apnaričarjem, 22 delavcem mizerjem, 1 pečarskemu pomočniku, 6 orodnim kovačem, 3 krovskim pomočnikom, 2 stavbenim ključavničarjem, 4 mehanikarjem, 2 elektromonterjem, 1 mizarjem, 3 polštivenim mizarjem, 1 stavbenemu mizarju, 8 sodarjem, 2 tesostružarjem, 2 rezbarjem, 13 čevljarjem, 7 šidarjem, 1 tapetniku, neomejenemu številu delavcev za stavbna dela, 35 tesarjem, 1 kleparskemu vajencu, 1 dimaakarskemu vajencu, 2 inšalaterskim vajencem, 1 metlarju

Zdrava kritika krepi ljudsko oblast.